

FILOZOFSKA FAKULTETA

UVOD V ŠTUDIJ SLOVENSKE KNJIŽEVNOSTI

ODDELEK ZA SLOVENISTIKO - 1. LETNIK

JANUAR 2010

Izpiski iz knjige *Praktični spisovnik* dr. Mirana Hladnika in zapiski s predavanj in vaj (dr. Urška Perenič) pri predmetu Uvod v študij slovenske književnosti

UVOD

◆ Kaj je literatura?

Sinonimi (?): književnost, leposlovje, slovstvo

Književnost: Izraz književnost v slovenski mesečni bibliografiji še ustreza tradicionalni terminologiji, po kateri je književnost vse, kar je slovstvenega objavljeno v knjižni obliki, za razliko od vsakdanjega pomena besede književnost, ki je identičen literarni umetnosti v celoti, ne glede na to, ali se ta pojavlja v platnicah ali ne.

Leposlovje: (tudi besedna umetnost ali beletristika) Umetniško vredno pisanje, vendar s tem izločimo vse trivialno, diletantsko in drugorazredno

Slovstvo: vsakršno jezikovno izražanje; torej tudi pismenstvo (srednjeveške rokopisne spomenike), ustno, ljudsko besedno tvornost in celo z umetnostnim jezikom prav nič povezano pisanje

Nekdaj se je med izrazi strogo ločevalo (za to si je prizadeval tudi Ivan Prijatelj), dosledno pa jih danes upošteva le še malokdo.

◆ Funkcije literature?

razvedrilo : poučevanje

Zapisana z malo začetnico je literatura sredstvo različnih interesov v zasebnem in družbenem življenju, zapisana z veliko pa je prostor, kjer se sprašuje in pogovarja o bistvu sveta.

◆ Mesto / pomen literature?

Literatura je imela skozi čas v naši civilizaciji spreminjajoč se pomen / vlogo, tako kot se je spreminjala vloga umetnosti.

◆ Literarna veda med humanistiko in znanostjo

- ▶ Humanistika je nauk o kulturi in ima namen kulturne pojave opisati, klasificirati in razložiti, obenem pa vzgojiti kulturni okus. (>*zgodovina, filozofija, jezikoslovje, etnologija, umetnostna zgodovina,...*)
- ▶ Literarna veda je po eni strani umetnost prepričljivega izrekanja o literaturi z namenom vzgoje okusa, občutka za literaturo in njene vrednote, po drugi strani pa se spogleduje s statističnimi metodami družbenih znanosti in ji gre samo za objektivni popis literarnega sistema.

Literarnega zgodovinarja kot **humanista** zanimajo posameznosti literarnih besedil, tiste inovativne poteze, ki jih ločujejo od drugih besedil, kot **znanstvenika** pa ga zanimajo lastnosti, ki so skupne različnim literarnim besedilom. Kadar je literarni zgodovinar humanist, utemeljuje svoje početje z enakimi argumenti kot umetnost sama (da razvija duha, osmišlja življenje, daje široko izobrazbo, ki je vrednota sama na sebi, in se zavzema za humanizacijo družbe) ter tako dejansko parazitira na svojem predmetu: kvalitetnejša ko je literatura, tehtnejše naj bi bile razprave o njej.

Literatura vs. literarna veda

	LITERATURA	LITERARNA VEDA
predmet	loti se vsega	omejena na literarna dela in avtorje
metode	sugestija	racionalno razmerje do predmeta
jezik	umetnostni	znanstveni/strokovni
bralci	laiki	(bodoči) literarni znanstveniki

◆ JEZIK IN KNJIŽEVNOST

FILOLOGIJA = *veda o jeziku, književnosti in kulturi skupine narodov (SSKJ)*, kombinacija interesa do jezika in literature (njegove forme)

◆ OMIKA

Omika je že malo arhaičen izraz za kulturo, izobraževanje in vzgojo.

POGLAVJA LITERARNE VEDE

◆ LITERARNA TEORIJA

Spraševanje o literaturi; kako je napisana, kakšne so njene oblike

genologija - zvrsti (*lirika, epika, dramatika*), vrste, žanri, oblike (*novela, kmečka povest, sonet...*)

poetika - oblikovni načini (*metafore, simboli...*)

stilistika - slog

verzologija - verz

retorika - raba jezika z namenom prepričevanja in vplivanja

naratologija (narativika ali pripovedoslovje) - pripovedna proza (*zgodba, konstelacija oseb, pripovedna perspektiva...*)

tematologija - teme, motivi, snov

◆ LITERARNA ZGODOVINA

Ko pregledujemo literaturo v časovnem zaporedju in razvoju, gremo po poti literarne zgodovine (**nacionalne, svetovne ali primerjalne**).

◆ LITERARNA METODOLOGIJA

ponuja orodja in metode za raziskovanje predmeta

Literarna teorija in literarna zgodovina imata na razpolago vrsto orodij ali metod, s katerimi skušata priti svojemu predmetu do dna. Presoja metod in izbira med njimi se dogaja v posebnem poglavju literarne vede, v literarni metodologiji, ki glede na premike v znanstvenem razmišljanju po svetu daje prednost zdaj eni zdaj drugi, pač glede na to, katera je trenutno moderna oziroma jo zastopa kakšna ekspanzivna literarnovedna "šola".

◆ LITERARNA HERMENEVTIKA

premišlja o možnostih, ki jih ponujajo metode za razumevanje literature; premišluje o zornem kotu, s katerega bodo dela preučena (teoretski pristop, zgodovinski aspekt itd)

- AVTORSKA LITERARNA ZGODOVINA – prednost avtorjevi ustvarjalni osebnosti
- ČASOVNOSTILSKA METODA – literarni razvoj po duhovnih in stilnih obdobjih
- ŽANRSKA LITERARNA ZGODOVINA – razvoj v literaturi določajo vrstni/žanrski algoritmi
- RECEPCIJSKA METODA – ključ za analizo je bralec
- INTERPRETACIJSKA METODA – posveča se globljemu pomenu umetnine

Vse te metode lahko sodelujejo s zunanjimi vedami.

◆ TEKSTNA KRITIKA

Podlaga kakršnemu koli raziskovalnemu literarnovednemu delu je slej ko prej literatura sama. Ta nam je dostopna skozi besedila. Študij posameznega besedila je torej osnova literarnoraziskovalni dejavnosti. S posameznim tekstom se ukvarja sicer literarna kritika, mi pa imamo v mislih t. i. tekstno kritiko. Njena naloga je najti avtentično besedilo, ki naj bo podlaga nadaljnjim analizam. Na podlagi takega besedila, obdanega z opombami (transkribiranim, če je to potrebno, z razloženimi neznanimi besedami, s komentarjem napak, s poglavji, ki razlagajo nastanek besedila in njegov sprejem, njegove spremembe in variante, prevode in priredbe), se lahko šele zares lotimo pravega literarnovednega dela.

MEDIJ

Medij je vse tisto kar omogoča proizvodnjo (*ustno izročilo, pisava, tisk, audio-vizualni mediji, digitalne oblike*) in sprejemanje (*ustno podajanje, glasno, tiho branje,..*) literature. Literatura je močno odvisna od medija, medij jo sooblikuje, prenaša, ni pa ji enak.

ustno izročilo (*ljudsko slovstvo*)   pisava (*pomemben postane avtor*)   tisk : knjiga   audio-vizualni mediji, e-knjige (*hipertekst/nadbosedilo*)

USTNOST   PISNOST

Prvi obrat v medijski zgodovini literature

- temporalizacija, "raztegnitev" komunikacijske situacije
- reprodukcija teksta neodvisno od konteksta
- neselektivnost pri shranjevanju
- etabliranje avtorja
- spremembe pri bralcu
- spremembe pri pripovedni strukturi *med prehajanjem ustnosti k pisanosti se spremeni struktura - cikličnost k linearnosti (raziskave epa - epi so bili sprva namenjeni ustnemu izročilu == ciklična struktura)*
- t.i. sekundarna ustnost - *tudi zapisana literatura posnema ustnost (dialogi, onomatopoetskost, medmeti,..)*
- ustno izvajanje ne izgine

PISAVA   TEKST

- literarna znanost: tekst je eden osrednjih pojmov

- z razvojem medijev pride do širšega pojmovanja teksta - *slikovne konfiguracije, digitalni dokumenti, vsi vizualni in akustični mediji, ustne interakcije, (film, umetnost, arhitektura, glasba),..*
- pojmovanje teksta v prerezu (vsaj) dveh elementov:
  - o semiotičnih komponent
  - o medijsko-tehničnih komponent
- Organiziranost pisnih znakov kaže na pragmatične pogoje, t.j. na uporabo nekega teksta, npr. zapis vklesan na kamen, rola papirja, rokopis, stran knjige, računalniški ekran, itd., dajejo indice o tem katere so možnosti za
  - o proizvodjanje
  - o arhiviranje
  - o razširjanje

◆ TEKST SKOZI ČAS

- zvitki, napisani trakovi, rokopisi = (*predvsem nabožna literatura, pravniški teksti*)
- kodeksi = *med rokopisom in knjigo (več vloženih listov papirja), sakralni in pravniški teksti (2.st. p.n.š.)*

Že pri napisih vklesanih v kamen so pravila strukturiranja - merila, členitve, numeriranost, presledki.. Tudi pri zvitkih in napisanih trakovih že obstaja strukturiranje z naslovi, presledki - kar omogoča tiho branje.

Ljudsko pesništvo

Vse v novi vek je ostalo omejeno na ustno in glasbeno izvajanje - ni bilo namenjeno študiju ampak družbeni rabi (*nepismenost - ni potrebe po zapisanem*)

- začne se zapisovati z namenom tezavriranja (=ohranjanje besed), strukturiranju se ni posvečalo veliko pozornosti, saj besedilo ni bilo namenjeno neposredno bralcu
- šele z opismenjevanjem (aristokracije) od 14. st. se je začelo prebirati ljudsko slovstvo *bolj izpopolnjenja struktura*
  - ↳ to pa ne pomeni, da je glasno izvajanje literature povsem izginilo; v izobraženskih krogih 15. in 16. st. in v salonih 18.st. se je, predvsem lirika in dramatika, še naprej glasno prebiral.. vendar se sama funkcija glasnega branja spremeni (druženje : razumevanje), glasno branje ni več odločilno za razumevanje, ima socialno, mentalnozgodovinsko funkcijo

recitiranje : deklamiranje = *recitacija - na pamet, deklamiranje - po predlogi*

Proza pa se je že zelo zgodaj brala tiho & individualno

- pisavo spozna za svoj pogoj, zave se svoje tipografsko pogojene konstitucije
- preizkušati začne npr. tipografske tehnike in jih z različnimi nameni smotri, v različnih funkcijah uporablja v tekstih
- tudi lirika, ki je bila prej orientirana skoraj izključno na akustično dimenzijo jezika, je v 19. in 20. stoletju možnosti tipografije

Monaistična kultura 8. -12. stoletje

psihomotorične tehnike, vsebina je dostopna skozi mrmrajoče vokaliziranje posameznih besed

- tipografska členitev perfekcionira in standardizira tiho (individualno) branje
- členitev predloge omogoča selektivno in nelinearno dostopanje do izbranega mesta teksta
- problem, ki se pojavi ob zapisanem tekstu = omogočeno je branje, ki ni naravnano izključno na razumevanje (do)besednega pomena, ampak na pomen teksta in njegovega smisla
- tipografska členitev je omejena na nabožne, v latinskem jeziku pisane tekste

Čas knjižne kulture 12. stoletje -

tekstna oblika, delitev strani, (pod)naslavljanje

- knjižna stran je diferencirana tipografsko, kar pripomore tudi k strukturiranju samega teksta (ki je bil prej le nekakšen tekoči, nečlenjen skupek)
- vpeljava odstavkov, številčenje vrstic in argumentov, barvno markiranje citatov,..
- postopno se oblikuje tekst, ki se loči od glos, komentarjev, marginalij
- tekst postaja postopoma samostojna enota z začetkom in koncem
- tekst je pojavna oblika, podoba, ki ponuja bralcu (popolno) orientacijo

Masovni mediji 15.st.-

Masovni medij = institucije, ki se za razširjanje komunikacij poslužujejo tehničnih sredstev (tisk). To razmnoževanje je množično. V glavnem knjige, časopisi (*periodično izhajanje*), časniki (*dnevno izhajanje*), kasneje e-mediji, av mediji.

- iznajdba tiska
- knjižni tisk (tiskajo se tudi rokopisi, ne samo knjige)
- množična, rastoča, produkcija knjig
- razmnoževanje tekstov
- potreba po arhiviranju, urejanju, kategoriziranju, katalogiziranju..
- novi poklici: bibliotekar, arhivar,..
- oblikovanje naslovnih strani, ovitkov - oglašuje avtorja in knjigo ter tiskarja/založnika (*v tistih časih je bil tiskar tudi založnik*)
- knjiga postane tržni produkt, ni samo za elito (predvsem 18.st.)
- odločnejši dejavnik postane kvaliteta
- višje naklade, ponudbo določa trg/rentabilnost
- literature - masovni medij (zlasti v 18. st.)
- zapisovanje in reprodukcija lit. je najožje povezano z dejavnostjo branja
- INDIVIDUALNO, TIHO BRANJE - namesto vokalizacije, psihomotoričnega ravnanja
- recepcija : intenzivno, večkratno branje enega teksta preide k ekstenzivni, enkratni lekturi več različnih tekstov, celo diagonalnem branju
- tiskajo, razmnožujejo se ne samo aktualni teksti, temveč tudi izgubljeni-najdeni teksti, npr. rokopisi, anonimni teksti
- razširjajo se vse tekstne oblike: letaki, koledarji, biblija ... ukinjanje razlike med kanonskimi, klasičnimi teksti in uporabnimi teksti
- E.Eisenstein (1979) ugotavlja da je tisk zamenjal/spodbudil zgodbe svetnikov za življenje, avtobiografije vsakdanjih različnih ljudi
- kanonske tekste je treba določiti, legitimirati (kritika, kriteriji)
- dobro : slabo vprašanje ni več toliko dostop do knjig, temveč kriterij njihove izbire
- knjižni tisk omogoča primerjanje tekstov med sabo, citiranje, mnenja velikega števila avtorjev

Digitalizacija   hipertekst (množica, mreža, medsebojno povezanih tekstov)

INŠTITUCIJE

UNIVERZA V LJUBLJANI

FILOZOFSKA FAKULTETA

◆ Oddelek za slovenistiko

Slovenistika se je razvila iz slavistike; utemeljitelj slavistike je bil konec 18.st. češki jezikoslovec **Josef Dobrovský**. Pred Univerzi v Ljubljani je bila slovenska slavistika poleg Dunaja (Jernej Kopitar, Franc Miklošič) najmočnejše zastopana v Gradcu (Gregor Krek, Matija Murko). Med znanimi slavisti sta se s slovenskimi temami ukvarjala **Vatroslav Oblak** in **Karel Štrelkelj**. Literarno zgodovino sta v letu 1919/20 v seminarju za slovansko filologijo na FF-ju začela poučevati **Ivan Prijatelj** in **France Kidrič**.

PEDAGOŠKA FAKULTETA LJUBLJANA

◆ Oddelek za razredni pouk

UNIVERZA V MARIBORU

FILOZOFSKA FAKULTETA

◆ Oddelek za slovanske jezike in književnosti

PEDAGOŠKA FAKULTETA MARIBOR

◆ Oddelek za razredni pouk

UNIVERZA NA PRIMORSKEM

PEDAGOŠKA FAKULTETA KOPER

◆ Oddelek za razredni pouk

PREDAVANJA

Predavanj je več vrst:

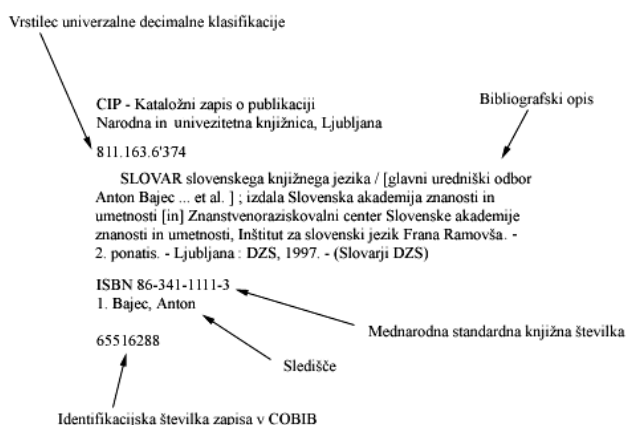
Specialna	predstavljajo predavateljevo raziskovalno delo
Pregledna	kompilirajo tuje ugotovitve v sklenjeno informacijo
Enkratna	gostujoči predavatelji

Katalogi in knjižnice

Knjižnica ali biblioteka (gr. *biblos* 'knjiga', *theke* 'škatla', 'shramba', 'predalček') je urejena zbirka knjig, namenjena takojšnji uporabi. Da bi ugotovili, katere knjige potrebujemo in na katerem mestu jih dobiti, imajo knjižnice kataloge.

Možne razporeditve knjig v katalogu:

- ◆ **abecedni imenski / avtorski katalog** - po abecedi avtorjev
- ◆ **abecedni stvarni / geselski katalog**
- ◆ **sistematski katalog**

Listki v sistematskem katalogu so bili razvrščeni po številkah **UDK (univerzalne decimalne klasifikacije)**. Človeško znanje je po UDK razdeljeno v devet velikih skupin. Za slovenista so zanimive skupine *0* (Splošno. Bibliografija. Enciklopedije. Periodika), *8* (Jezikoslovje. Književnost) in *9* (... Biografije. Zgodovina). Vsaka naslednja številka številčne oznake pomeni večjo specializacijo, npr. 82 književnost. Pomožni vrstilci za piko, dvopičjem, pomišljajem ali v narekovajih določajo natančneje jezik (slovenščina ima karakteristično številko 863 ...), obliko (učbenik, revija, leksikon ...), obravnavani kraj, ljudstvo ali čas (srednji vek, 18., 19. stol. ...).

OSREDNJA HUMANISTIČNA KNJIŽNICA (OHK)

- ◆ **Knjižnica oddelka za slovanske jezike in književnosti**

NARODNA UNIVERZITETNA KNJIŽNICA (NUK)

Nastala je iz Licejske knjižnice, ki je bila zasnovana 1774 kot druga javna knjižnica pri nas, za semeniško. Leta 1941 se je ustalila v tedaj novi Plečnikovi stavbi.

- 2 mio naslovov
- vsako leto 50.000 več enot
- 508 inkunabul
- 100 srednjeveških latinskih, glagolskih, cirilskih kodeksov

NUK prejema od 1991 16 izvodov vsake publikacije, ki izide na Slovenskem (pred osamosvojitvijo Slovenije je knjižnica prejela 22 izvodov vsake domače publikacije in en izvod od vsake publikacije, ki je izšla v Jugoslaviji). Kot nacionalna knjižnica NUK sistematično zbira vse publikacije, povezane s

slovenstvom, čeprav izidejo zunaj Slovenije, kot univerzitetna knjižnica pa naroča seveda tudi vrsto tujih strokovno ali znanstveno zanimivih tiskov. Knjižnica je zadolžena za izdelavo vsakoletne slovenske bibliografije. NUK popiše največji del gradiva za vzajemno slovensko bibliografsko-kataložno zbirko COBIB (okrog 60.000 enot letno).

Njeni znani bibliotekarji oziroma od bibliotekarjev po rangu nekdanji nekaj nižji skriptorji so bili: za časa francoske okupacije pisatelj Charles Nodier, potem Matija Čop, Miha Kastelic, Fran Levstik, Luka Pintar, Avgust Žigon, Janko Šlebinger, Mirko Rupel, Joža Glonar, Avgust Pirjevec, Pavle Kalan, Janez Logar.

V NUK-u moramo za knjige pred 20. stoletjem pogledati še posebej v ločenem starem, t. i. matičnem katalogu, ki ni za javno uporabo. Tudi kataloge tujih knjižnic na mikrofiših, tj. filmskih karticah s tisoči pomanjšanih kataložnih listkov, lahko pregledujemo samo na mikročitalniku v Plečnikovi stavbi. Tak je npr. katalog avstrijske nacionalne knjižnice za obdobje 1501–1929 – pri medbibliotečni sposoji knjige z Dunaja moramo pač vedeti za njeno signaturo. Od zaključenih virov omenimo še Katalog bavarske državne knjižnice v Münchnu 1501–1840 ter ilustrirani katalog inkunabul.

- katalog šifer in psevdonimov slovenskih avtorjev (Jože Munda)
- sodobni časniki so dostopni v čitalnici, stari pa na mikrofilmu
- Katalog rokopisov – rokopisne pisateljske zapuščine

UNIVERZITETNA KNJIŽNICA MARIBOR

Ustanovljena je bila leta 1903 kot knjižnica Zgodovinskega društva za Slovensko Štajersko, zdajšnje ime nosi od 1975. Njen fond se počasi bliža enemu milijonu enot.

Tako kot NUK ima neposredni dostop do graških univerzitetnih knjižnih zbirk in do številnih mednarodnih podatkovnih zbirk v sistemu Dialog. Kvalificirana je za hitro medbibliotečno izposajo gradiva z vsega sveta. Za razliko od drugih knjižnic mariborska univerzitetna ne pozna nesimpatične članarine in je v tem razveseljivo podobna zahodnim univerzitetnim bibliotekam.

SLOVANSKA KNJIŽNICA (SK) V LJUBLJANI

Naloga te specialne knjižnice je zbirati slovansko literaturo in literaturo o Ljubljani in okolici. Nastala je leta 1946 iz Mestne knjižnice, ki je bila v okviru Mestnega arhiva na magistratu ustanovljena leta 1901; Anton Aškerc je bil njen prvi bibliotekar. Na pobudo bibliotekarjev Janka Šlebingerja in Antona Aškercja je knjižnica sistematično zbirala slovensko časopisje.

Slovenist bo v Slovanki hvaležen za hitro dostavo Svetokriškega *Sacrum promptuarium*, od periodike pa *Laibacher Zeitung* (1814–1918), *Novic* (1843–1902), *Slovenske bčele* (1850–53), *Slovenskega glasnika* (1858–68), *Slovenskega naroda* (1868–1945), redkih številčk goriške *Soče* (1904–13), tržaškega *Brivca* (1899–1900), *Primorskega lista* (1903–13), *Rdečega praporja* (1904–05) ipd. V Slovanski knjižnici so sproti izpisovali vse, kar je bilo v periodiki, na katero je bila naročena knjižnica, objavljenega o slovenski literaturi in avtorjih, in vse dosegljivo slovensko pisanje po svetu. Tu se bomo npr. pozanimali, koliko kritik je doživel Jančarjev roman *Severni sij*, kateri kritiki so se ga lotili in v katerih časopisih.

ARHIV SLOVENIJE

hrani okrog 15.000 metrov arhivskega gradiva. Gradivo je razdeljeno v skupine fondov: uprava, sodstvo, gospodarstvo, negospodarstvo, zbirke. Med zbirkami velja omeniti zbirko listin od 1163 naprej, zbirko rokopisov od 14. stoletja naprej, zbirko urbarjev od 1350 dalje in zbirko matičnih knjig od 1578 naprej. Arhiv se od knjižnice razlikuje po tem, da hrani neobjavljene unikate, kar zahteva od obiskovalca še posebno skrbnost pri rokovanju z gradivom. Ker arhiv nima kataloga v smislu drugih knjižnic, je treba v začetku prositi za informacije arhivsko osebje, ki nam pokaže indekse (kazala) posameznih fondov, ali pobrskat po obsežni strokovni knjižnici, ki vsebuje zgodovinske knjige, arhivistično literaturo, izdaje arhivskih virov.

SEMENIŠKA KNJIŽNICA

To prvo javno knjižnico je ustanovila leta 1701 akademija ljubljanskih operozov, delovati pa je začela leta 1725, ko se je preselila v novozgrajeno semenišče in ostala tam do danes. Ko se je ustanovila Licejska knjižnica, so hoteli obe združiti, vendar do tega ni prišlo. V njenem okviru se danes nahaja tudi zbirka slovenskega verskega tiska, ki je nastala deloma iz slovenske ali cirilske knjižnice, tj. knjižnice ljubljanskih bogoslovcev, ki jih tujejezični fond Semeniške knjižnice ni zadovoljil, pa so sistematično zbirali vse dosegljive stare slovenske tiske ne glede na vsebino. Katalogi teh zbirk so danes ločeni, fond knjižnice je preko 40.000 zvezkov.

KNJIŽNICA NARODNEGA MUZEJA

je bila s 100.000 naslovi do nedavnega druga največja znanstvena knjižnica v Sloveniji. Danes jo obiskujejo zlasti zgodovinarji, slavistu pa je zanimiva zaradi številnih starih naslovov periodike, ki je drugod, celo v NUK-u, nepopolna. Med take dragocenosti sodi restavrirani delavski list *Rdeči prapor* (1899–1904). Gledališka zgodovina najde tu ohranjene ljubljanske gledališke plakate od začetka prejšnjega stoletja dalje. V knjižnici so delali znameniti možje, kot so bibliograf Avgust Pirjevec, Josip Žigon, etnograf Rajko Ložar, zgodovinar Branko Reisp.

Na Inštitutu za slovensko literaturo in literarne vede pri ZRC SAZU stojita katalog vseh omemb tujih avtorjev v slovenski periodiki in katalog literarnoteoretskega izrazja v periodiki in knjigah na Slovenskem. Oba kataloga sta zaključena z letnico **1970**, obsegata pa preko 400.000 izpisov. Če skupaj z učiteljem, pri katerem pišemo seminarsko nalogo, delimo radovednost, kdaj so se na Slovenskem npr. prvič zapisala imena šala, vic in smešnica, potem bomo odgovor našli na tem mestu.

Do katalogov z računalnikom

Terminalsko iskanje je v ljubljanskem NUK-u, v mariborski univerzitetni knjižnici in v drugih slovenskih knjižnicah v sistemu enako, saj vse delajo s **kooperativnim mrežnim bibliografskim sistemom Cobiss (cooperative online bibliographic system and services)**, v katerem je na javno razpolago **vzajemni katalog COBIB** in lokalne **knjižnične zbirke pod skupnim imenom OPAC (online public access catalogue)**. Zgrajene so bile po mednarodnem univerzalnem formatu za strojno čitljivo katalogizacijo in za izmenjavo podatkov med knjižnicami **UNIMARC (universal machine readable cataloguing)**, ki

avtomatizira vsa področja knjižničnega dela: nabavo, katalogizacijo, izposajo in informacije. Katalogi knjižnic in vzajemni slovenski katalog so dostopni tudi od doma na spletnem naslovu <http://cobiss.izum.si/>.

Za iskanje je na voljo več kot 250 knjižnic, organiziranih v osnovne tipe (obe univerzitetni, splošnoizobraževalne, specialne in šolske), in vzajemna bibliografsko-kataložna zbirka podatkov COBIB. V obrazec vtiskamo podatek, ki ga poznamo: avtorjev priimek in po možnosti tudi ime, vseeno v kakšnem zaporedju, z vejico med imenom in priimkom ali brez, naslov dela ali samo posamezne besede iz naslova, če nismo čisto prepričani, ali nam je prav ostal v spominu, letnico izida, deskriptorje ali ključne besede (tu iščemo npr. take stvari kot kriminalka, kriminalni roman, fantastika itd.), založbo. V dodatnih dveh iskalnih okencih lahko vpišemo jezik publikacije in vrsto gradiva: če nič ne nastavljamo parametrov iskanja, brskamo po vsem gradivu, lahko pa iskanje poenostavimo s tem, da ga omejimo na monografije (to je knjige), na domače ali tuje serijske publikacije (to je revije), na članke, na izvedena dela (zvočne kasete, videokasete, diskete, cedejke, note, igrače, učila, kartografsko gradivo itd.). Tako lahko hitro dobimo odgovor na sitno vprašanje, ki bi nam pred leti vzelo kar nekaj časa, npr. katere slovenske knjige so izšle leta 1868. Pri preveč zadetkih iskanje zožimo in ponovimo. Če nas zanimajo samo na internetu dostopni zadetki, odkljukamo okence z napisom E-dostop. Za zahtevnejše uporabnike je primerna tipka <Izbirno iskanje>, za najbolj zahtevne pa <Ukazno iskanje>. Izbirni način omogoča iskanje po knjižni zbirki, kraju izdaje, izvirnem naslovu prevedenega dela, po literarnih vrstah, UDK-ju, ISBN-ju in drugih elementih bibliografskega popisa. Kaj vse je mogoče vnesti v okence, preverimo s pritiskom na tipko <Pregled pojmov>. V narekovaje damo več iskalnih izrazov, kadar iščemo natanko tisto sintagmo, z zvezdico skrajšamo iskalni izraz, da bi dobili vse oblike besede (marij* za Marija, Marije, Mariji ...), iskalnik ne loči med velikimi in malimi črkami in vseeno mu je, če izpustimo diakritična znamenja na črkah. Iskanje bo bolj natančno z uporabo operatorjev in (če napišemo več besed, iskalnik razume, kot da je med njimi operator in), ali, in ne (izloči zapise z besedo, ki sledi temu operatorju). Dvopičje med dvema letnicama v iskalnem izrazu (npr. 1868:1870) pomeni, da iščemo vse izdaje med letoma 1868 in 1870. Iskalnik deluje tako kot večina drugih; v dvomih si na zaslon prikličemo podrobnejšo pomoč.

Z naslova <http://cobiss.izum.si/> naročimo lahko poizvedbo po zbirki člankov v slovenski periodiki ali po zbirki objav slovenskih raziskovalcev. Za druge tu naštete servise, ki delujejo v univerzitetnem omrežju, si moramo pred vstopom v domači knjižnici pridobiti uporabniško ime in geslo. Še več **tujih bibliografskih virov** dosežemo z NUK-ove začetne strani (<http://www.nuk.uni-lj.si/>). Pod naslovom Publikacije NUK najdemo **Knjige v tisku** in **Bilten novosti**. Prvo je slovenska elektronska mesečna bibliografija, ki literarnovedne reči predstavlja kar v poglavju Jezikoslovje in leposlovje. Pod naslovom Informacijski viri pa se razgrnejo povezave na številne sezname javno dostopnih podatkovnih zbirk bodisi na internetu bodisi na cedejkah in na druge knjižnične kataloge.

Ker nas v tej široki ponudbi zanima samo humanistika, pa še ta ne v celoti, na strani Informacijski viri sprožimo povezavo Posamezne discipline, kjer pod Literarnimi vedami najdemo dve zbirki na CD-ROM-u: **Francis** in **MLA International Bibliography**. Obe sta dostopni samo z računalnikov v univerzitetnem omrežju. Na NUK-ovih cedejkah se nahaja **Index Translationum (indeks prevodov)**; slovenskih prevodov je na njem kar spodobna količina. Citatna indeksa sta **AHCI (Arts & humanities citation index)** in **SSCI (Social sciences citation index)**, **TRACE** je zbirka dokumentov o visokem šolstvu (Teaching resources and

continuing education; <http://www.adm.uwaterloo.ca/infotrac/index.html>), **ISSHP** je bibliografija prispevkov s konferenc in kongresov (**Index to Social Sciences & Humanities Proceedings**) – literarno zanimivega tu ne bo veliko.

Naslove iz literarne vede, literarne zgodovine, poetike in primerjalne književnosti obvladuje zbirka *Francis*. Prinaša bibliografijo s povzetki člankov iz nekaj tisoč revij od 1984 dalje, od naših sta zastopani recimo *Traditiones* in *Etnolog*. Več slovenskih publikacij, knjig in revij, upošteva *MLA (Modern language association) international bibliography*, med njimi so *Slavistična revija*, *SSJLK*, *JiS*, *Sodobnost*. Zbirka sega nazaj v leto 1963 in izpisuje blizu 4000 revij. Zapisi zadevajo jezikoslovje, folkloristiko in tudi literaturo (literarne teme, žanri, literarna teorija, literarna veda, vzhodnoevropske literature ...).

V svetu vrednotijo znanstvene objave glede na uglednost revije in glede na stopnjo citiranosti. Humanistiko in družbene vede pokrivata AHCI (Arts & humanities citation index) in SSCI (Social sciences citation index), indeksa, ki imata status univerzalne bibliografske inštitucije. Nanju je preko stikala Web of Science povezava z Informacijskih virov v NUK-u. Iz vsakega članka izpisujeta citate in registrirata, kdo vse se na te članke sklicuje.

Akademija, inštituti, društva ...

SAZU

Slovenska akademija znanosti in umetnosti (skrajšano SAZU), ustanovljena leta 1938, je najvišja nacionalna znanstvena in umetnostna ustanova. Združuje znanstvenike in umetnike, ki so bili izvoljeni med člane SAZU zaradi posebnih dosežkov na področju znanosti in umetnosti.

Stroke so na Slovenski akademiji znanosti in umetnosti razporejene v t. i. razrede. Literarna veda sodi v drugi razred, skupaj s filološkimi vedami. Literarni zgodovinarji objavljajo svoje raziskave v zbirki **Dela**, v zborniku **Razprave II. razreda**, kaj literarnega pa se najde tudi v etnološkem zborniku **Traditiones**. *Letopis SAZU* objavlja biografije in bibliografije svojih članov.

ZRC SAZU

Center ZRC SAZU od leta 2004 naprej sestavlja samostojna mreža raziskovalk in raziskovalcev ter strokovnih sodelavk in sodelavcev, ki v okviru sedemnajstih inštitutov in raziskovalnih skupin preučujejo kulturne, družbene in naravoslovne pojave, procese in prakse.

Na **Inštitutu za slovensko literaturo in literarne vede** pri ZRC SAZU zaposleni nimajo pedagoških obveznosti in delajo zgolj raziskovalno. Na njem sta sekcija za slovensko literarno zgodovino in sekcija za literarno teorijo, sekcija za biografiko, bibliografijo in dokumentacijo pa se je osamosvojila v samostojno inštitutsko enoto.

Literarni inštitut je izdajal vire za raziskovanje slovenske književnosti, kamor sodijo pomembne slovenske korespondence (Trubarjeva, Čopova, Govekarjeva, slovenskih protestantov itd.), od 1979 edicijo **Literarni leksikon**, v kateri je izšlo že nekaj deset zvezkov, zbirko **Biblioteka**, monografske razprave, simpozijске zbornike in do nedavnega je urejal **Slovenski biografski leksikon (SBL)**.

DRUŠTVA

◆ SLAVISTIČNO DRUŠTVO SLOVENIJE

Stanovska, strokovna organizacija slovenistov je od leta 1935 Slavistično društvo Slovenije, ki enkrat na leto priredi zborovanje. Slavistično društvo Slovenije se trudi za strokovno izpopolnjevanje slovenistov, ne nazadnje kot izdajatelj strokovne periodike:

Slovenski jezik

Slavistična revija

Jezik in šolstvo

Zbirka Slavistična knjižnica

Zbornik kongresnih predavanj

◆ SOCIETY FOR SLOVENE STUDIES

Združenje slovenistov v Ameriki, ki rado sprejme tudi člane iz starega sveta. Od 1979 izdaja dvakrat letno revijo *Slovene studies*, kjer poleg ekonomije, sociologije, folkloristike in jezika najde mesto tudi slovenska literatura, in bilten *Letter*.

◆ DRUŠTVO ZA PRIMERJALNO KNJIŽEVNOST

izdaja: *Primerjalna književnost*

◆ DRUŠTVO SLOVENSkih PISATELJEV

izdaja: *Litterae Slovenicae*

◆ DRUŠTVO KNJIŽEVNIH PREVAJALCEV SLOVENIJE

izdaja: *Mostovi*

◆ BRALNO DRUŠTVO SLOVENIJE

Priložnost za razpravljanje o slovenski književnosti je redni **mednarodni simpozij o slovenskem jeziku, literaturi in kulturi**, ki je v desetletju med 1979 in 1989 obdelal stilna obdobja srednjega veka, razsvetljenstva, romantike itd., potem pa se je posvetil metodološkimi in vrstnim vprašanjem slovenistike. Ob velikih obletnicah so v navadi simpoziji in srečanja, ki jih prirejajo univerze, akademija, knjižnice, slavistično, pisateljsko ali prevajalsko društvo ali kakšna od založb, najraje Slovenska matica. Ob teh priložnostih izidejo tematski zborniki (glej seznam v leksikonu Cankarjeve založbe *Slovenska književnost*, 1996, 569–71). Ob visokih jubilejih učenci svojim znanstvenim učiteljem pripravijo "festschrifte", npr. Zdravcu, Berniku, Kosu, Pogačniku. Redna delovna oblika so meduniverzitetna srečanja s sosednjimi slovenistikami, s Celovcem, Trstom, Zagrebom itd. Slovenski literarni znanstveniki se udeležijo – če jim le kdo plača pot – mednarodnih kongresov: na vsakih pet let **svetovnega slavističnega kongresa** v organizaciji mednarodnega slavističnega komiteja; na štiri leta je **kongres sovjetskih in vzhodnoevropskih študij**, vsako leto se dobe ameriški slavisti, v okviru katerih deluje kot sekcija tudi Society for Slovene Studies.

Zaprto literarnovednih krogov se je trudil preseči elektronski bilten **Novice** (1996–98; <http://www.ijs.si/lit/novice.html>) od 1999 dalje pa to počne diskusijska skupina **Slovlit** (<http://mailman.ijs.si/listinfo/slovlit/>).

Elektronski viri informacij

Internet / medmrežje

Internet omogoča vrsto komunikacijskih servisov;

e-mail / elektronska pošta, **irc internet relay chat** oz. MUD, MOO (*multi-user object-oriented environments*) rečejo komunikacijski tehnologiji, ki kramljalcem omogoča sprotno izmenjavo slik in besedila – v uporabi je tudi na virtualnih znanstvenih srečanjih

Po spletu brkljamo s spletnim pregledovalnikom ali **brskalnikom** (tudi brkljalnikom).

Iskalniki so spletne lokacije z ogromnimi indeksi javno dostopnih spletnih strani, ki jih sproti dopolnjujejo in popravljajo avtomatizirani programi, ki nepretrgoma potujejo po svetovnem spletu in nabirajo spletne naslove v svoje velikanske indekse.

www – world wide web – svetovni splet; internetni protokol

nadbessedilo – hipertekst – večpredstavnost – nelinearno in nehierarhično prikazovanje besedilnih, slikovnih, filmskih in zvočnih informacij

BESEDILNE ZBIRKE

Enciklopedije:

- Britannica
- New Advent: The Catholic Encyclopedia

Besedilni arhivi:

Premožne države si prizadevajo za digitalizacijo celotne svoje kulturne dediščine. Sem spada tudi formiranje velikih besedilnih arhivov; leposlovje je njihov standardni sestavni del.

- OTA – The Oxford Text Archive (angleška literarna dediščina)
- Citanka.cz (češka literarna dediščina)
- Kitabhana.net (bosanska literarna dediščina)
- Rastko.org.yu. (srbska literarna dediščina)
- Frantext (francoska besedilna baza)

Trenutno najpopolnejši seznam javno dostopnih slovenskih leposlovnih besedil, pretežno klasikov, je na naslovu <http://www.ijs.si/lit/leposl.html>

Po slovenski literarni klasiki iščemo s konkordančnim programom Primoža Jakopina: <http://bos.zrc-sazu.si/beseda.html>.

INFRASTRUKTURA SLOVENISTIČNE LITERARNE VEDE

Infrastruktura je družboslovni pojem in pomeni temeljne tehnološke in organizacijske pogoje za funkcioniranje socialnega sistema oz. podjetja.

Trije segmenti infrastrukture:

- tehnologija
- človeški viri
- elektronske vsebine

Podatkovne zbirke za slovensko literarno vedo

- ◆ DLIB - digitalna knjižnica Slovenije kombinacija podatkov in dokumentov
- ◆ COBISS= zapis bibliografskih podatkov
- ◆ Fida +, Nova beseda = besedilni podatkovni zbirki, korpusa
- ◆ Diplomске naloge iz slovenske književnosti
- ◆ Zbirka Slovenski zgodovinski roman
- ◆ Zbirka Slovenska kmečka povest
- ◆ SBL - Slovenski biografski leksikon
- ◆ Primorski slovenski biografski leksikon

Javno dostopne literarnovedne objave

- ◆ Slavistična revija
- ◆ Jezik in slovstvo
- ◆ Primerjalna književnost
- ◆ Slovene studies
- ◆ Zborniki obdobja
- ◆ Zborniki Seminarja slovenskega jezika, literature in kulture
- ◆ Publikacije Oddelka za slovenistiko
- ◆ Publikacije Slavističnega društva Slovenije
- ◆ Elektronske znanstvene izdaje slovenskega slovstva e-ziss
- ◆ Slovenski zgodovinski roman
- ◆ Praktični spisovnik

Starejša literarna veda na spletu

Ivan Macu, *Cvetje slovenskega pesništva*, Trst, 1850

Ivan Macu, *Kratek pregled slovenske literature*, Zagreb, 1853

Fran Levec, *Slovensko slovstvo*, 1871

Karol Glaser, *Zgodovina slovenskega slovstva*, 1894-98

Franc Simonič, *Slovenska bibliografija (1550–1900)*

Janko Šlebinger, *Slovenska bibliografija za l. 1907–1912*

Branje

REVIJE

LEPOSLOVJE

- **Sodobnost** literarni mesečnik
- **Literatura**
- **Dialogi** (MB)
- **Odsevanja** koroška revija za leposlovje in kulturo
- **Fontana: Revija za književnost in kulturo** (KP)
- **Stopinje** (Ilirska Bistrica)
- **Apokalipsa: Revija za preboj v živo kulturo**
- **Srp: Svoboda, Resnica, Pogum**
- **Mentor**
- **Meddobje** emigrantska revija iz Buenos Airesa
- **Balkanis** revija za kulturo

Vrsta nekdanj pomembnih literarnih ali vsaj zanimivih revij ne izhaja več:

- **Idrijske Kaplje**
- **Prostor in čas**
- **Most**
- **Zaliv**
- **Mladje**
- **Nova Atlantida**

Slovensko literaturo v drugih jezikih objavi revija

- **Litterae Slovenicae**, ki nadaljuje nekdanjo *Le livre slovène*

Mariborska **Locutio** je prva literarna revija, ki izhaja samo na internetu

STROKOVNA PERIODIKA

Slavistična revija objavlja razprave profesorjev, ki so nastale za seminar

Jezik in slovstvo poudarek na didaktiki literature in jezika

Slovenščina v šoli

Slava "Debatni list"

Primerjalna književnost

Acta Neophilologica

Slovene Studies

Otrok in knjiga

Studia Slavica Savariensia "časopis za jezikoslovje in literarne vede"

Keria: Studia Latina et Graeca glasilo slovenskih klasičnih filologov

Delta revija za ženske študije in feministično teorijo

NESLOVENSKI LITERARNOVEDNI ČASOPISI

- *Umjetnost riječi* Zagreb
- *Izraz* Sarajevo
- *Slovenská literatúra* Slovaška
- *Slavica slovaca* Slovaška
- *Slovenské pohľady* Slovaška
- *Slavia* Češka - slovanska filologija
- *Pamiętnik Słowiański* Poljska
- *Pamiętnik literacki* Poljska
- *Zeitschrift für Slawistik* Nemčija
- *Zeitschrift für slavische Philologie* Nemčija
- *Die Welt der Slaven* Nemčija
- *Wiener slawistischer Jahrbuch* Avstrija
- *Europa orientalis* Italija
- *Revue des études Slaves* Francija
- *Russian literature* Nizozemska
- *Scando-Slavica* Danska

Slovenske znanstvene knjige s področja humanistike izhajajo pri:

- Slovenski matici (ta občasno organizira tudi literarnozgodovinske simpozije)
- Znanstvenem inštitutu Filozofske fakultete
- Studii humanitatis
- Slavističnem društvu (v Mariboru v zbirki Zora, v Ljubljani v Slavistični knjižnici)
- ZRC SAZU.

Regionalne založbe so rade izdajale knjige, ki so obravnavale regionalne avtorje: o Kranjcu Pomurska založba, o Kosovelu Založništvo tržaškega tiska, o Prežihu koroška Drava, o Cankarju seveda Cankarjeva založba. Izrecno skrbi za humanistični znanstveni tisk SAZU v zborniku *Razprave (=Dissertationes)*.

Izpisovanje in zapiski

Pri izpisovanju besedila za kasnejše citiranje v oglatem oklepaju zaznamujmo mesto, kjer se tekst preseli z ene strani na drugo:

Str. 60: "V skladu s teorijo o popolni (najbrž tudi intelektualni in izobrazbeni) enakosti bralcev ter s [str. 61:] politično uravnilovko je prevladalo mnenje o potrebi ene in enotne literature."

Delni citat, ki je omejen na eno stran v izvirniku, npr.:

Avtor je obenem trdil, da "je prevladalo mnenje o potrebi ene in enotne literature" (str. 61).

Oblike strokovnega pisanja

POVZETEK

Bibliografske zbirke strokovnih člankov se ne zadovoljujejo več z golim navajanjem bibliografskih podatkov, ampak zapisi vsebujejo tudi izvleček (*abstract*) razprave, praviloma v lingvi franki angleščini. Revije, ki želijo imeti status mednarodnosti, morajo s povzetkom opremiti vsako razpravo. Povzetek zahtevajo tudi diplomske naloge, magisteriji in doktorati povrh v tujem jeziku.

Najintenzivnejša oblika povzemanja je določanje deskriptorjev ali ključnih besed, po katerih bo iščoč uporabnik našel članek. Deskriptorji so v strokovni literaturi nekaj podobnega kot motivi pri povzemanju pripovednih tekstov. Deskriptorje najdemo večkrat izpisane v glavi članka, od koder jih bibliografi prepišejo v kataložni opis.

Osnovni postopki pri povzemanju:

1. Izpuščanje ali redukcija. Zgled: Ker je bil jezen, je pobegnil → Pobegnil je. Izmed dveh stavkov smo se odločili za enega, ki se je zdel pomembnejši; da je prišlo do redukcije, je bilo prej potrebno izbiranje (selekcija).

2. Posplošitev ali generaliziranje. Ona je bila kmetica, njen ženin pa je bil učitelj → socialno različna ljubimca; Potem so se vsi štirje pari poročili → Konec je bil srečen; Južek je kosil, sejal, žel, oral, krmil, gnojil in okopaval → Južek je kmetoval.

3. Združevanje. Pa mu reče prvič: ..., pa mu reče drugič: ..., pa mu reče tretjič: ... → Trikrat mu je rekla: ...; Ker je bil jezen, je pobegnil → Iz jeze je pobegnil.

4. Interpretacija (konstrukcija smisla) ali preoblikovanje. Marici so se na čelu začele nabirati potne kaplje in ji polzeli dol po licih. → a) Marico je postalo strah. b) Dan je bil vroč. Natančno branje in premišljanje pri povzemanju odkrije, da skoraj vsak stavek teksta ponuja poleg dobesednega pomena tudi interpretacijski smisel.

Razprave v *Slavistični reviji* imajo po dva povzetka. V glavi se nahaja 3–10-vrstični **sinopsis** ali **izvleček**, ki ustreza angleškemu **abstract**. Čisto na koncu razprave pa je do ene strani in pol dolg **povzetek** ali **rezime**, ki dobi v angleščini naslov **summary**, v nemščini *Zusammenfassung* in v ruščini *rezjume*. Sinopsis poroča le o rezultatih razprave, ne pa o njeni tematiki ali o metodah raziskave.

Referat

Je strokovni tekst, namenjen ustnemu izvajanju.

Kritična izdaja

Besedilna kritika (tudi tekstna kritika) je veja jezikoslovja in predvsem bibliografije ter filologije, ki se ukvarja z odkrivanjem napak v besedilih in rekonstrukcijo izvirnega besedila. To dosežejo tako, da zberejo vse razpoložljive vire, jih primerjajo med seboj in s pomočjo znanstvene metode odkrijejo oz. določijo izvirno besedilo. Rezultat tekstnokritičnega dela je kritična (tudi historično-kritična ali znanstvena) izdaja besedil kakega avtorja. Na slovenskem je najbolj poznana v Zbranih delih slovenskih pesnikov in

pisateljev, ki so začeli izhajati po vojni, začenši z Ocvirkovo redakcijo Srečka Kosovela. Da gre za kritično izdajo razberemo v prvi vrsti iz natančnih opomb.

◆ Tekstno kritiko zanima:

- **zgodovina teksta** (nastanek, morebitni vplivi, okoliščine, predhodna dela,..)
- **vse variante besedila**

◆ Urednikova dolžnost:

Ločiti avtorjevo izvirno besedilo od morebitnih kasnejših uredniških dodatkov in sprememb. Odloči se, kateri tekst bo obveljal za objavo v kritični redakciji, vse ostale pa v opombah natančno popiše, našteje razlike z objavljenim besedilom in jih tudi malo pokomentira.

Razložiti neznane besede (kraje, osebe,..)

Besedilo pravopisno popravi (nepriporočljivo)

Poznati vpliv besedila (kritike, odzive znamenitih ljudi,..)

◆ Tekstna kritika ima dve problematični mesti:

- **izbiri relevantnega ali avtentičnega besedila**
- **pravopisno posodabljanje besedila**

↳ **redakcija "zadnje roke"** izbira besedila, ki ga je avtor nazadnje popravljaj. To pravilo pozna vrsto izjem. Kadar kritična izdaja ponatisne celo zbirko, potem bo izbrano za objavo besedilo, kakršno je bilo natisnjeno v tej zbirki, in ne kaka od njegovih kasnejših avtorskih variant (paralel, inačic). (Mimogrede: o varianti govorimo, kadar gre za hoteno avtorjevo spremembo teksta, o verziji teksta takrat, ko so spremembe nastale brez avtorjeve volje, ko jih je povzročil urednik ali tiskar.)

↳ **ponatis prve objave (editio princeps)** (ali celo objava rokopisne variante) Zlasti pri ljudski poeziji in starih tekstih brez avtorstva se najstarejši ohranjeni ali najbolj izvirni tekst imenuje **arhetip**.

◆ Vrste izdaj glede na pravopisne (in tiskarske) popravke in posodobitve:

- **diplomatska izdaja** besedilo brez popravkov, posodabljanja, zapolnjevanja, s komentarjem
- **faksimilirana izdaja** pretisnjena; lat. fac simile 'napravi podobno'. Takih izdaj starejših redkih slovenskih tekstov, zlasti protestantskih, ki jim je sicer grozila poguba, je kar nekaj, imamo pa tudi faksimilirane izdaje klasičnih del slovenske moderne.

◆ Redaktor pri pripravi izbira med tremi različno močnimi postopki:

- **prečrkovanje ali transliteracija** le prestavi besedilo iz ene pisave v drugo, črko za črko (npr. iz bohoričice v gajico)
- **transkripcija ali prepis** upošteva pri tem še domnevno glasovno podobo originalnega zapisa in jo skuša reproducirati v okviru sodobnega pravopisa (ločila, velike začetnice; *smert* popravi v *smrt*, *solnce* v *sonce*, *ž njim* v *z njim* itd.).
- **Translacija** je že prevod teksta iz arhaičnega jezika v sodobni jezik in pride pri tekstnokritični izdaji v poštev kvečjemu v opombah.

◆ V tekstni kritiki obstajata dva postopka dopolnjevanja originala:

- **konjektura** (lat. *conjectura* 'domnevanje') popravljanje besedila na osnovi stilistične ipd. domneve; ugibanje nejasnih in nečitljivih mest rokopisa
- **emendacija** (lat. *mendum* 'napaka') izboljšuje nejasna mesta samo tam, kjer dvoma o pravilnosti rešitve ni (tiskarske napake in lažja neberljiva mesta v tekstu)

Vsa slovenska zbrana in izbrana dela dobimo v stvarnih katalogih knjižnic takoj na začetku poglavja Slovenska književnost, v sistematskem katalogu pa pod številko 886.3.

Niso vsaka zbrana dela tekstnokritično izdana. Za tekstnokritično izdajo ne gre npr. takrat, kadar avtor sam skupaj z urednikom ponatisne svoja dela v okviru (i)zbranih del ali (i)zbranih spisov.

Uredniki ZDSPP : Anton Slodnjak, Anton Ocvirk, France Bernik, Marja Boršnik, Janez Logar, Ivan Prijatelj...

Interpretacija in analiza

Ko je tekstnokritično prizadevanje našlo in definiralo besedilo, se je treba odločiti med dvema metodama nadaljnjega dela:

- ◆ **analiza** (gr. *analysein* 'razčleniti') - objektivna - potencialne pomene besedila
- ◆ **interpretacija** (lat. *interpretatio* pa 'raz-laganje') - subjektivna - smisel besedila (tj. njegovo sporočilo oz. tistega od možnih pomenov, ki je bil v branju realiziran)

Kritika in recenzija

KRITIKA	LITERARNA VEDA
ponavadi obravnava eno besedilo	ponavadi obravnava več besedil
publicistični jezik, lahko tudi umetnostni	strokovni jezik
obrnava sodobnejša dela	obrnava starejša besedila
vrednoti	ne vrednoti
njena funkcija je reklama	njena funkcija je opis
išče specifikum teksta, to kar ga ločuje od drugih	išče skupne značilnosti več besedil
ne daje definicij	daje definicije
je v dnevnem časopisju ali lit. revijah	je v strokovni periodiki ali knjigi

Pogled v **katalog kritičnih ocen slovenskih novitet v Slovanski knjižnici ali v NUK-u** nas pouči, da je novoizšla slovenska leposlovna knjiga deležna do deset kritičnih zapiskov.

Slovenski literarni kritiki :

- **Andrej Inkret**
- **Taras Kermauner**
- **Denis Poniž**
- **Aleksander Zorn**
- **Matej Bogataj**
- **Marko Crnkovič**
- **Josip Vidmar**
- **Matevž Kos**
- **Vanesa Matajč**
- ...

Veliko kritik se dobi na enem mestu, v Razpotjih, zbirki razprav, člankov, esejev in kritik, ki izhaja od leta 1962 dalje pri Založbi Obzorja Maribor.

Kritika odpira naslednje teme:

1. Pozorna je na **literarni žanr** (vrsto, tip), recimo na metafizijskost kratke proze, na modni časovni stil, recimo na postmodernizem. Naloga kritike je tekst uvrstiti v enega izmed poznanih literarnih modelov.
2. Zanima jo **kompozicija** (povezanost med deli) teksta,
3. **stil** oziroma **jezik** (razumljivost, pravopis, besedje, dikcija),
4. posamezne **literarne ravnine**: v pripovedni prozi zgodba in osebe v njej, motivi, situacije; seveda nikoli ne pozabi na idejo oziroma na nazorsko orientacijo besedila.
5. Moderno je spregovoriti o **bralcu**: na kakšnega bralca je računal avtor, množičnega ali elitnega.
6. Z njim je mogoče objektivno argumentirati **vrednostno sodbo**: zakaj naj bi delo bralca zanimalo ali odvrčalo.
7. Niti najmanj ne zasluži zadnjega mesta pri naštevanju **oseba avtorja**, ki jo ima kritika namen povzdigniti ali zmlati. Skoraj obvezno kritika primerja tekst s prejšnjimi avtorjevimi in ugotavlja njegov osebni razvoj, stagniranje ali padec. Z avtorjevo ustvarjalno potenco je argumentirana vrednostna sodba, kadar izhaja iz primerjave med identificiranim avtorjevim hotenjem in razbranim rezultatom njegovega prizadevanja. Če gresta namen in učinek vsaksebi, se avtorju piše slabo, ravno tako tudi takrat, kadar razvajeni kritik vnaprej ugane nadaljnjo pot besedila, kadar torej avtor bralca ni znal presenetiti.

Osnovni kriterij literarne kvalitete je namreč še vedno izvirnost ali inovativnost. Šele prav pred kratkim se je začel v okviru žanrske literature uveljavljati tudi drugačen kriterij: mojstrstvo variiranja na določeno temo.

Razen leposlovnih kritik poznamo tudi **strokovne kritike**. To so strokovna ali znanstvena besedila in veljajo zanje drugačne zakonitosti, kot je bilo naštetu zgoraj. Skozi strokovno kritiko literarna veda preiščuje o sami sebi, o svojih metodah, področjih in smereh ter opravlja kontrolo nad svojimi postopki.

RECENZIJA (lat. *recensio* 'pregled') je običajno skromnejša oblika kritike.

Poglavja recenzije so podobna tistim pri kritiki:

- a) podatki o avtorju in njegovih objavah
- b) uvrstitev v čas, smer, slog
- c) avtorjeve inovacije v tem okviru
- č) sklep z oceno ali priporočilom za natis ali za branje.

Naučimo se upoštevati kritiko na začetku vsakega ukvarjanja s posameznim besedilom. Ocene del do druge vojne bomo dobili v zagrebški **Bibliografiji rasprava, članka i književnih radova**, ocene del po vojni pa v **Slovenski bibliografiji** ali v nekaterih katalogih, tudi v NUK-u, in seveda v Cobissu.

Računalniško pisanje

Hipertekst ali nadbesedilo

Hipertekst ponovno spreminja civilizacijski pojem pismenosti. Prvo spremembo je pojem pismenosti doživel konec 15. stoletja s pojavom knjige, ki je končala obdobje rokopisov (pismenstva) in ustne književnosti. Pred tem, v srednjem veku, je bila glavna praksa pismenih ljudi prepisovanje, v manjši meri tudi kompiliranje, komentiranje besedil in avtorsko pisanje knjig. V prvi polovici knjižne kulture je bila knjiga medij javne komunikacije, v 18. stoletju pa se je rodil pojem "osamljenega bralca". Avtor in bralec sta postala zaupnika, ki "delita skupno skrivnost"; tip avtobiografskega pisanja (npr. forma dnevnika) je potrdil privatnost njune komunikacije. Šele od romantike v 19. stoletju je prvo geslo pismenosti izvirno avtorsko pisanje. Cilj opismenjevanja je od tedaj dalje naučiti napisati esej, to je zaključen izvirni spis, vsem, ki nekaj dajo nase, pa je dokaz aktivne udeležbe v kulturi izdaja samostojne knjige. Zadnje spremembe pismenosti je prinesla široka uporaba telefona, gramofona, radia, filma, televizije, videa, ki so v 20. stoletju knjigi odvzeli monopol na področju komunikacije, vendar vloge bralca (poslušalca, gledalca) v bistvu niso spremenili: ta je ostal pasiven in podvržen avtoriteti tvorca sporočila.

Nadbessedilo je iz strani in povezav med stranmi. Stran (angl. *page*, nedavno se je govorilo raje o *nodes*) je enota informacije s poljubnim obsegom, v praksi velikokrat v velikosti enega računalniškega zaslona je nekako primerljiva tiskani strani v knjigi ali reviji ali kataložnemu listku v kartoteki.

Elektronska knjižnica

Nadbessedilu sorodna in včasih sinonimna termina sta elektronska knjiga in elektronska knjižnica. Samo posamezna besedila v elektronskem mediju nimajo pravega smisla. Da bi bil medij ustrezno izrabljen, morajo biti besedila povezana v elektronsko knjigo, te pa v elektronsko knjižnico.

Standardi zapisa

Besedila, ki hočejo biti globalno ali univerzalno berljiva, se morajo podrežati skupnemu standardu. Standardov, ki bi želeli omogočiti izmenljivost podatkov, je cela vrsta. Na domačih računalnikih nam je večkrat prišel prav **rtf** (angl. **rich text format**), za znanstveno uporabo priporočajo **SGML** (**standard generalized markup language**), za spletene dokumente uporabljamo **html** (angl. **hypertext markup language**). Besedila, označena po standardu SGML, so začeli prenašati v novejši format **XML** (**extensible markup language**), ki je nekakšen križanec med SGML in html in naj bi združeval univerzalnost prvega in preprosto uporabnost drugega.

SGML popisuje strukturo različnih tipov dokumentov (DTD angl. *document type definition*) in besedila opremlja s tremi serijami oznak:

- **jedrnimi** imeti jih mora vsak dokument; povejo v katerem znakovnem naboru je besedilo in označijo elemente členitve
- **osnovne** se razlikujejo glede na posamezne tipe besedil (esej, proza, poezijo, itd.)
- **specifične** za posebne namene, npr. za tekstnokritično izdajo ali za stilistično oz. jezikoslovno analizo

S konkretnim kodiranjem oziroma opremljanjem besedil s standardnimi oznakami v humanistiki se od leta 1988 dalje ubada projekt **TEI (text encoding initiative)**. Gre mu za označevanje jezikovne strukture besedila in ne za označevanje njegovih tipografskih lastnosti.

Oblika spletnega spisa

HTML

Če si spletno besedilo pogledamo v njegovi izvorni obliki (*Pogled, Izvorna koda*) bomo zagledali polno ukazov med lomljenimi oklepaji, ki so tipografske oznake namenjeni spletnemu brskalniku, da bo znal besedilo pravilno prikazati. Vsak spletni dokument se začne in konča z naslednjimi vrsticami:

```
<html> Pove, da gre za hipertekstni jezik.  
<head> Začne s podatki, ki olajšajo življenje iskalnih strojev, na zaslonu pa niso vidni.  
<title>Naslov</title> <meta http-equiv="Content-Type" content="text/html; charset=utf8"> Oznaka  
kodnega nabora.  
<link rev="made" href="mailto:ime.priimek@uni-lj.si"> E-naslov, kamor bodo prihajali komentarji  
bralcev.  
<meta name="keywords" content="Slovene,poezija,fiction,drama,poezija,proza"> Ključne besede spisa.  
</head>  
<body> Od tod naprej bo besedilo vidno na zaslonu.  
<h1>Naslov</h1>  
<h2>Podnaslov</h2>  
</body>  
</html> Konec besedila.
```

Po spletnem besedilu so posejane naslednje za segmentacijo pomembne oznake:

<p>	Končuje ali začenja vsak odstavek.
 	Pomeni prehod v novo vrstico.
<hr>	Nariše vodoravno črto.
krepko	Da krepko .
<i>ležeče</i>	Da <i>ležeče</i> .
<u>podčrtano</u>	Da <u>podčrtano</u> .
<tt>pisalni stroj</tt>	Da <code>pisalni stroj</code> .
<big>večja pisava</big>	Da večja pisava.
<small>manjša pisava</small>	Da manjša pisava.
_{podpisano besedilo}	Da <small>podpisano besedilo</small> .
^{nadpisano besedilo}	Da ^{nadpisano besedilo} .

Internet in družba

http (hypertext transfer protocol) - protokol za prenos nadbesedilnih datotek v internetu. Zaporedje, ki sledi začetnima dvema poševnicama do naslednje poševnice, je ime strežnika, na katerem so spravljene podatki. Kratica www pomeni, da gre za spletni strežnik, ni pa obvezna, za tem običajno razberemo ime podjetja ali organizacije in na tretjem mestu v naslovu je oznaka države (*si*) ali tipa podjetja (*com, gov, edu, org, net*). Zaporedje s končnico *html*, ki sledi zadnji poševnici, je ime dokumenta, vse vmes pa je opis poti do dokumenta, oziroma popis njegove lokacije v računalniških fasciklih.

O avtorskih pravicah

Razmerja med avtorjem, delom in potencialnimi uporabniki dela določajo zakoni o varstvu intelektualne lastnine oz. avtorska zakonodaja.

Lastnik avtorskih pravic je v principu avtor dela, ki pa te pravice lahko odstopi ali proda, seveda v pisni obliki. Med avtorske pravice sodijo pravica do razmnoževanja in razpečavanja dela, pravica do izdelave izvedenih del, razstavljanje in javna izvedba dela. Distribucija je, kadar delo damo na razpolago v razredu, na spletni strani in tudi ko posodimo komu knjigo. Vse to je dovoljeno početi s tujimi deli, tudi če nismo lastniki avtorskih pravic, dokler gre za pošteno oziroma korektno uporabo (angl. fair use). Pravni pojem poštene uporabe je sicer zelo nedoločen, vendar dovoljuje kopiranje avtorskih del brez izrecnega dovoljenja lastnika za zasebne namene, za kritiko, za potrebe izobraževanja in raziskovanja.

Pri tehtanju, ali tuje besedilo lahko uporabimo ne oziraje se na njegovega tvorca, se ne moremo sklicevati na to, da ni opremljeno z znakom avtorske zaščite © – zaščita velja tudi za tista dela, ki kopiranja izrecno ne prepovedujejo. Zaščita traja za časa življenja tvorca plus 70 let. Za anonimna in psevdonimna dela velja, da so v javni lasti, če so nastala pred več kot 75 leti. Neobjavljena dela (dnevniki, fotografije, rokopisi) so zaščiteni enako kot objavljena. Če delo ustvari nekdo v okviru svojih službenih obveznosti, lastništvo pripada inštituciji.

Javne predstavitve in razstave (branje besedila, projiciranje na steno, ogled teksta na zaslonih v računalniški učilnici) so pogost način uporabe intelektualnih izdelkov v visokem šolstvu. Za vse to ni treba prositi dovoljenja, dokler se javna prezentacija odvija v prostorih zakonitega lastnika kopije avtorskega dela in dokler je recipient fizično prisoten (*face to face*), izrecno dovoljenje pa je potrebno pri učenju na daljavo. Najtežji problem v avtorskem pravu so izvedena dela, npr. film po romanu, elektronska verzija knjige, učbenika, kazalo knjige, skrajšana verzija romana, prevod. Izvedeno delo, če je nastalo z dovoljenjem lastnika avtorskih pravic prvotnega dela, dobi status originalnega in avtorsko zaščitene delo.

Pod avtorsko zaščito je praktično vse, kar najdemo na internetu, in kopiranje za javno uporabo ali prodajo zato ni dovoljeno brez avtorjevega pristanka.

Creative Commons (CC) je neprofitna organizacija, ki si prizadeva za razširitev obsega avtorskih del, ki bi bile na voljo drugim, ki bi tako lahko legalno uporabili to delo za razširitev in delitev. Projekt tako ponuja vnaprej pripravljene licence, ki natančno opredelijo pogoje uporabe dotičnih del. V Sloveniji zato skrbi projekt Creative Commons Slovenija, ki je bil ustanovljen 29. oktobra 2005.

Copyright - avtorske pravice - so posebne pravice avtorja na izrazu svojega dela. Spadajo med pravice intelektualne lastnine.

Stil strokovnega pisanja

Strokovnemu pisanju je primeren **enostaven, vrednostno nevtralen** in **razumljiv stil**. Čeprav so predmet literarnovednega pisanja umetnostna besedila in v njenem okviru celo umetniški teksti, je dolžnost literarne vede uporabljati **strokovni** ali **znanstveni jezik**, dokler se hoče imenovati veda ali znanost. Pisec tako ni neomejeno svoboden, pisno obnašanje mu narekujejo pravila strokovnega stila, ki si ga je izbral. Pisanje mora izhajati iz dejstev, logične domneve morajo biti argumentirane in sklepi dokazani, vse skupaj v kolikor mogoče čustveno nevtralnem jeziku, ki naj ga v prvi vrsti zanima predmet in ne lastna retorična veščina. Stil strokovnega pisanja bomo najhitreje obvladali, če ga premišljujemo ob prebiranju strokovnih razprav, in z vajo v samostojnem strokovnem pisanju. Drugi pogoj razumljivosti pisanja je stalna **misel na sprejemnika**. Tretje pomembno določilo stila je **namen pisanja**: gola predstavitev novega gradiva bo imela drugačen ton kot predstavitev nove metode ali aplikacija znane metode na novo gradivo, drugačnega spet takrat, ko se bo skozi strokovna spoznanja hotelo uveljaviti to ali ono nazorsko stremljenje.

Pravopis

- Vsakemu stavčnemu ločilu (. , ! ? : ...) sledi presledek.
- Uklepaj – ([< { – je desnostičen, zaklepaj –)] > } – je levostičen, enako je z navednicami.
- Tropičje ni levostično ločilo!
- Če je v oklepaju cela poved, je pika znotraj, če se poved začne zunaj oklepaja, je zunaj tudi končna pika. Na koncu vsake samostojne bibliografske navedbe ali na koncu vsake opombe je vedno pika.
- Med naslovom revije in letnico ni vejice (JiS 1957), pri knjigah je to drugače (Sreča v nesreči, 1836).
- V stavku, kot je tale v oklepaju (Glede na stopnjo oblikovne verziranosti, govorimo o treh tipih literature), vejico odločno prečrtajmo.
- V stavku *Mladi, še ne izkušeni pisatelj, se je lotil romana* je pravilna samo prva vejica.
- Med zvezami veznikov *tako da, češ da, posebno če, celo kadar* ipd. ni vejic.

- Veznik *oziroma* ima dva pomena. Kadar ga lahko nadomestimo z *ali* (veznikom ločnega priredja), pred njim ni vejice, kadar ga moremo nadomestiti s *to je* (veznik pojasnjevalnega priredja), stoji pred njim vejica.

Za vezaj deljal in pomišljaj imamo v urejevalniku na voljo tri različno dolge črtice. Vezaj je levo- in desnostična črtica, pomišljaj je nestična ali včasih tudi stična daljša črtica, deljaj je levostični vezaj. Enačaj namesto deljaja je zastarel. Naštetemu so sorodne tudi težave pisanja skupaj in narazen.

- * črno-bela karakterizacija, literarno-glasbena analiza
- * Pogačnik-Zadavčeva Zgodovina; Ada Vidovič-Muha (v obeh primerih bi črtico lahko nadomestili z veznikom in)
  - * Slovenski roman – še posebej Jurčičev – se je razvil iz ...; Karel Destovnik – Kajuh
  - * 1984–86, str. 15–20 (transformacija: od ... do)
  - * literarnozgodovinski (transformacija se glasi: ki se tiče literarne zgodovine)
  - * literarno grotesken (transformacija tipa: grotesken na literarni način)

Velike začetnice

internet : Internet   Internet ni zaščiteno blagovno ime in ni naslov nobene inštitucije, zato ga pišemo z malo začetnico.

Window: windows   v angleški varianti (slovenska = okna) je mala začetnica prepovedana iz pravnih razlogov

Arnes : arnes   z veliko kadar mislimo na javni zavod, z malo ko mislimo na omrežje

Kratice

V angleščini se elementi, iz katerih je narejena kratica, v razlagi pišejo z veliko, v slovenščini se zdi to nepotrebno, še posebej če se je kratica poimenovala (npr. beemve)

Tipkanje in slovenščina

SHIFT	DVIGALKA
BACKSPACE	VRAČALKA
DELETE	BRISALKA
INSERT	VRIVALKA
ESCAPE	UBEŽNICA
SPACE	PRESLEDNICA
CONTROL	KRMILKA
ALTERNATE	IZMENJALKA
ENTER	VNAŠALKA
HOME	ZAČETEK
END	KONEC
PAGE UP	PREJŠNJA STRAN
PAGE DOWN	NASLEDNJA STRAN
ALTERNATE GRAPHIC	DESNA IZMENJALKA

Diakritična znamenja:

Imena akcentov so

- ostrivec ali akut ´ (í ó ú é á) – vrsta slovanskih črk za konzonante se ponaša z akutu podobnim apostrofom, ki pomeni mehčanje: t' h' l' c' s'
- krativec je gravis ` (è ù ì à ò)
- ^ strešica je cirkumfleks (č ž š imajo narobe obrnjeno strešico, vendar to ni akcent, ampak del znaka), ima jo tudi češki ř, na e-ju pa ga najdemo v češčini in za praslovanski jat
- ' je opuščaj (uporablja se tudi za oznako minut)
- preglas ali dierezo ¨ imajo ä ü ö ë i, madžarski preglas je iz dveh akutov (npr. ú); če je sam (¨), pomeni oznako sekund in namesto njega lahko uporabimo tudi navaden narekovaj (")
- piko zgoraj ima poljski ˙
- desni repek ˘ (tudi ogonek, iz pol. 'repek') pod seboj imata poljska nosnika ę in ą
- tildo ~ ima španski ñ
- makron je črta zgoraj
- desna poševnica prečrta / v poljščini (ł)
- spodnji polkrog zgoraj je brevis
- češki u ima zgoraj krožec (ů)
- levi repek pod francoskim c-jem (ç) se imenuje sedij (iz špan. *cedilla* 'mali z')
- zvezdica * je med drugim znak za rojstvo
- # (grabljice, žargonsko "planke") se rabijo namesto št. pred številko

Imena drugih znakov so:

- / desna poševnica
- \ leva poševnica
- [ ] oglati uklepaj in zaklepaj
- { } zaviti uklepaj in zaklepaj
- < manjše kot, > večje kot ali lomljeni uklepaj in zaklepaj
- & latinski in
- \$ dolar
- † križ (umrl)
- § paragraf
- % odstotek
- = enačaj
- @ "viseča opica" (afna)
- ™ (*trademark*) in ® (*registered*) sta znaka, ki ju v literarni vedi ne bomo velikokrat srečali, pač pa © (*copyright*), s katerim označujemo avtorsko zaščitena dela.
- Dva znaka skupaj sta ligatura (æ)
- Majhne številke nad besedo za opombo ali za vrstno število izdaje (nadpisi ali potence) in majhne številke pod besedo (podpisi ali indeksi) danes niso več posebni znaki – iz običajnih številkih jih pomanjša in prestavi program sam.

Posamezne od naštetih znakov najdemo narisane na tipkah kot drugo možnost, npr. Ł. Na zaslon jih dobimo tako, da skupaj s tipko pritisnemo še desno izmenjalko <Alt Gr>. Zgornja vrsta tipk ima celo po tri znake na eni tipki. Tistega zgoraj priključimo v kombinaciji z dvigalko, tako kot pri mehničnem pisalnem stroju, akcente pa tako kot prej v kombinaciji z desno izmenjalko in naslednjo črko. Do

akcentuiranih črk nam pomaga krmilka. Za ó pritisnemo akcent ' skupaj s krmilko, nato pa še črko o, pa je reč opravljena. Tako si priključimo tudi črke s krativci in še kakšne bolj eksotične kombinacije. Če ne uboga, držimo zraven krmilke še izmenjalko. In če še ne uboga (znak, da bo treba počasi posodobiti opremo), se sprehodimo po urejevalnikovih menijih (*Vstavljanje, Simbol*) ali pa sprožimo program charmap.exe, ki se nahaja v mapi Windows, in tam poiščemo ustrezno črko oziroma preberemo njeno kodno mesto ter ga odtipkamo z numeričnega dela tipkovnice v kombinaciji s tipko <Alt>.

Narekovaji:

Slovenski narekovaji se razlikujejo od angleških; Urejevalnik začetni narekovaj samodejno postavi kot " in končnega kot " (angleško). Slovenska narekovaja sta nasprotno „ na začetku in “ na koncu, najdemo pa ju v meniju Vstavljanje, Simboli ali za nestrpne s kombinacijo tipk <Alt> <0132> in <Alt> <0147>.

Druga nerodna reč so črtice. Nekateri urejevalniki so nastavljeni tako, da se dve zaporedni črtici sami spremenita v pomišljaj, tri pa v dolgi pomišljaj. Če nočemo nastaviti te možnosti v meniju Orodja, Samopopravki, Samopopravki med vnosom, lahko še vedno pridemo do črtic različnih dolžin preko vnosa simbolov ali s kombinacijo tipk: <Ctrl> plus črtica v zgornjem desnem kotu numeričnega dela tipkovnice dasta pomišljaj, če pa držimo zraven še <Alt>, se prikaže dolgi pomišljaj. Kode so <Alt> <0150> za – in <Alt> <0151> za —.

Tehnična oblika rokopisa

Besedilo za objavo, lahko pa tudi referat ali diplomsko nalogo, bomo oddali na papirju in v elektronski obliki. Za iztis izberemo bel 70- do 80-gramski papir (mišljena je teža kvadratnega metra) formata A4. Ta je v Evropi dolžine 29,7 in širine 21 cm; ameriški A4 je nekaj krajši in širši.

V urejevalniku nastavimo razmik na 1,5 vrstice (Oblika, Odstavek, Zamiki in razmiki, Razmik vrstic), kar da kakšnih 35 vrstic na stran. Včasih so uredniki zahtevali rokopis na listih s 30 vrsticami in 62 znaki v vrsti, kar je skozi 16 strani zneslo 30.000 znakov in je ustrezalo eni avtorski poli – tako jim je bilo lažje obračunati honorar. Število znakov v dokumentu danes izračuna urejevalnik sam: Datoteka, Lastnosti, Statistika, Število znakov s presledki. Velikost glavnine besedila naj bo 11–13 pik; kar je več, vzbuja pri bralcu sum, da smo hoteli besedilo napihnuti, kar je manj, je teže berljivo.

Naslov na prvi strani smemo postaviti nekaj vrstic niže, kot se začenjajo druge strani. Oznaka strani ali **pagina** je v urejevalniku nastavljena dober centimeter od zgornjega ali spodnjega roba; v pripravi strani se imenuje glava ali noga. Vzorec umestitve teksta na listu imenujemo **zrcalo** (žargonsko "špegel" iz nem. Spiegel 'tekstu namenjena ploskev'). Besedilo je razen umikov levo poravnano, lahko pa je poravnano tudi desno.

Pagina je sicer lahko na katerem koli delu roba, vendar so nestandardne paginacije za strokovno besedilo neprimerne. Pri rokopisih je navadno na sredi zgoraj, pri knjigah pa izmenjuje levo in desno zgoraj. O **živi pagini** govorimo, kadar se številke drži še tekst: na levih straneh avtorjevo ime, na desnih (skrajšani) naslov dela; ali na levi naslov dela, na desni naslov poglavja; v revijah na levi naslov in drugi podatki o reviji, na desni avtor in naslov članka. Živa pagina je običajno na zgornjem robu strani.

Odstavki:

- **evropski (klasični)** se začno z umikom
- **ameriški (računalniški)** zamejeni z vrstičnim razmikom
- **viseči** pri naštevanju in geselsko oblikovanih spisih

Odstavčnega umika je bilo na mehničnem pisalnem stroju standardno za pet mest, čemur v urejevalnikih ustreza privzeta vrednost dobrega centimetra.

Ni lepo, če zadnja vrstica odstavka začnejo novo stran ("**pankrt**"); priključimo jo raje besedilu na prejšnji strani ali na novo stran prenesemo dve zadnji vrstici odstavka. Prav tako naj bi se stran ne zaključila s prvo vrstico novega odstavka.

Poravnavo besedila moramo popraviti, kadar nam v naslednjo vrstico vrže zaključno tropičje ali pomišljaj ali nam na dve vrstici razbije izraze kot 5 cm ali P. Stopar oziroma besedilo za naštevalnim znamenjem a) ali 1. Med besede, ki jih ne želimo ločiti, vtipkamo nedeljivi presledek (*Vstavljanje, Simbol, Posebni znaki, Nedeljivi presledek*); podobno označimo tudi odstavke, ki jih hočemo imeti na eni strani.

Poudarjanje

delov besedila, ki se nam zdijo posebej važni, dosežemo na različne načine: z velikimi črkami, drugačnim tipom črk, z različnimi rezi enega tipa črk (s podčrtavanjem, ležečim tiskom, s krepkim, razprtim tiskom ipd.) ter z narekovaji. Vsako od naštetih sredstev naj služi natančno določenemu namenu.

Velike črke ali verzalke so danes v navadi le za kratice. Nekateri jih sicer rezervirajo za naslove poglavij, vendar tam niso priporočljive. Odsvetujemo jih iz treh tehtnih razlogov. 1. Pri samih velikih črkah se izgubi informacija, katere besede znotraj naslova se začenejo z veliko začetnico. 2. Ko ukažemo programu napraviti kazalo spisa, je rezultat v nelepah in prostorsko preveč potratnih velikih črkah. 3. Kadar moramo del verzalk v naslovu postaviti ležeče, rešitev spet ni lepa. Ličnejše od verzalk so **kapitelke** (velike črke v velikosti malih v naboru, npr. DOLGAN). Nekateri avtorji z njimi izpišejo avtoritete, katerih misli povzemajo ali dobesedno navajajo. Natančneje o takem navajanju literature v poglavju o referencah.

Ležeči tisk (kurziv, kurziva, italik – v rokopisih ga nadomešča podčrtavanje) je zadolžen za naslednji dve funkciji:

1. za naslove knjig oziroma samostojnih izdaj ter časopisov.
2. Za tujejezične izraze v slovenskem besedilu: *ibidem, hic et nunc, ab ovo ...*

Ležeči tisk je v veljavi pri t. i. zgledih v jezikoslovnih spisih. Ker je tega običajno veliko, jezikoslovci za druge namene kurziva ne uporabljajo. V naslovih je kurziv manj primeren, po angleškem vzorcu ga lahko nadomestimo z navednicami:

Gradišnikov roman *Nekdo drug* v luči teorije kriminalnega romana
Gradišnikov roman "Nekdo drug" v luči teorije kriminalnega romana

S krepkim tiskom bomo poudarili nivojsko številčenje poglavij in tiste (pod)naslove, ki se zde premalo tehtni, da bi odpirali samostojno poglavje, pa jih natipkamo kar na začetek novega odstavka in za njimi linearno nadaljujemo besedilo poglavja:

zgodovinska študija .09, sonet -193.3 in čas od konca prve do začetka druge svetovne vojne pri nas "1918/1941".

Oblika kataloga. Ponavadi je listkovna ali kartotečna, lahko pa ga knjižnica tudi objavi. Prednost listkovnega kataloga je v tem, da je gibek: vanj je mogoče uvrš

S krepkim tiskom so poudarjene besede, ki usmerjajo intonacijo in smisel stavka, npr. *Zefa hoče biti namreč oblast.*

Krepki ali mastni tisk najdemo v računalniku pod oznakami *bold, emphasized ali strike*. Predračunalniški črkovni nabori so poznali tudi polkrepki tisk.

Členitev

Standardna kompozicija znanstvenega besedila naj bi šla po pravilu **IMRAD (introduction, materials and methods, results and discussion)**. Različni tipi humanističnih objav pa dovoljujejo tudi drugačna zaporedja. Zgodovinarsko zastavljen prispevek bo nizal poglavja linearno, kakor so si kronološko sledili dogodki, ki jih popisuje, esejistični si lahko privoščijo včasih tudi leksikonsko kompozicijo oz. naštevalno nizanje poglavij. Tekst se začne z uvodom. Avtor bo glede na značaj gradiva in dela sam najbolje začutil, katera vprašanja bo potaknil v uvod, katera pa sodijo v glavni tekstni del. Običajno se v uvodu razloži naslov in tema ter cilj oziroma namen dela, utemelji kompozicija (poglavja) dela in omeji področje, po katerem se bo sukalo razpravljanje. Tako je Tone Pretnar standardno začel s poglavjema Uvodna pojasnila in omejitve ter Gradivo. Na začetek uvod sodi tudi odločitev za metodo dela in poročilo o dosedanjih raziskavah problema.

Bolj pogosto kot uvod se prebira zaključek ali sklep dela, v katerem je dobro po točkah pregledno naštetih in strniti rezultate raziskave. Račun na morebitnega tujega bralca bo narekoval prevod sklepa v kakega od razširjenih jezikov, še posebej če se tema ne tiče le slovenske literature.

Naslovi obsežnejših enot (poglavja, podpoglavja) se v tipkopisu za knjigo ali pri diplomski nalogi začno na novi strani malo nižje kot sicer besedilo. Lepo je, če so centrirani na sredo zrcala – večvrstičnim damo obliko narobe obrnjenega trikotnika –, seveda pa ni nič narobe, če se dotikajo levega roba. Daljše naslove natipkamo z majhnim razmikom med njegovimi vrsticami, da ne bi vzbujali napačnega suma, da gre za naslov in sledeči podnaslov skupaj. Od besedila spredaj in zadaj naj jih ločuje dovoljšen razmik (ena do dve prazni vrsti). Pri naslovih nižjega ranga se besedilo sme nadaljevati kar v isti vrstici za naslovom. To je t. i. odstavčni naslov. Podčrtavanje naslovov z barvami ali z različnimi barvami tipkani naslovi niso v navadi.

Levostični naslov in viseči odstavek.

Nasprotje od umaknjenih odstavčnih naslovov so naslovi, ki se dotikajo levega roba. Posebej izstopijo v visečem odstavku.

Kazalo

Kazalo nivojsko oštevilčenega spisa je v obliki stolpcev, pri čemer je prvi stolpec številka, drugi stolpec naslov poglavja in tretji stolpec navedba strani.

1	Uvod	8
1.1	Literatura in literarna veda	9
1.1.1	Kaj je literatura	10
1.1.2	Kaj je študij književnosti	11
1.1.3	Literarna veda med humanistiko in znanostjo	12

Še drugače prikažemo različne ravnine naslovov in razslojenost z umiki in različnimi številkami ter črkami v naslednjem vrstnem redu:

Prvi del

I. Poglavlje

1. Podpoglavje

a) Odstavek

-
- Naštevaje po točkah
-

Navedki ali citati

so sredstvo retorične strategije. Lahko so izhodišče za razpravljanje (tako vlogo ima moto na čelu eseja), običajno pa so v službi ilustriranja (kot pritrditve ali kot kritika) oziroma argumentiranja.

V jezikoslovju kot gradivo uporabljeni citati se imenujejo zgledi in so v kurzivu.

V literarnozgodovinskih spisih so citati dveh vrst:

- iz tekstov obravnavanih literatov, npr. iz Miška Kranjca
- iz sekundarne literature, npr. iz knjige Franca Zadavca o Mišku Kranjcu

V strokovnih besedilih s citiranjem dokažemo, da poznamo predhodna razpravljanja in da smo v temi doma.

Citatov naj ne bo več kot za tretjino obsega.

Citati so lahko:

- **v dobesedni obliki** natančneje ločuje izvorno od prevzetega in zahteva rabo grafičnih sredstev; krajši citati so v narekovajih, daljši pa so ločeni z odstavkom. Prozni citat do dolžine pet vrst je med narekovaji, nekako nad pet vrst dolgi navedki nimajo narekovajev, so pa grafično ločeni v poseben odstavek podobno kot navedki pesmi. Narekovaje lahko nadomesti kurziv. Zelo dolge, več kot eno stran obsežne citate umaknemo iz teksta raje v dodatek.
- **v povzeti obliki**

Kadar v narekovajih citiramo besedilo, ki ima samo narekovaje, izberemo drugačen tip dvojnih narekovajev ali pa citirane spremenimo v enojne.

Začetni narekovaj se na desni tišči teksta, ki ga uvaja, na levo pa ima prazen prostor, končni narekovaj pa se tišči teksta, ki ga zaključuje, na levi, na desni pa mu praviloma sledi presledek. Mehanični pisalni stroji

so imeli za levi in desni narekovaj eno samo tipko, tj. dve vejici zgoraj – "kako si kaj". V urejevalnikih lahko to preprosto obliko posnemamo, sicer pa se vestni uporabnik ravna po slovenskem pravopisu, ki postavlja narekovaje takole: „kako si kaj“. V urejevalnikih je privzeta angleška stava "kako si kaj". Slovenska tipografska tradicija določa še enojne narekovaje „kako si kaj“ za označevanje citatov znotraj citatov in 'xxxxx' za označevanje slovarskih pomenov besed: citat (lat. *citatio* 'poziv'). Tudi pri "knjižnih" navednicah so nacionalne tipografske tradicije različne: «xxxxxx» pri Francozih in Rusih ter »xxxxxx« pri nas in pri Nemcih. Zaznamovanje citatov s pomišljajem na začetku, kakor je to v navadi v dialogih v leposlovnih knjigah, ne pride v poštev.

Pesmi citiramo tako, da je vsak verz v svoji vrsti in cela kitica umaknjena, s poravnanim levim robom oziroma z vsemi posebnostmi natisa v izvorniku. Če so verzi daljši od ene vrstice, gre ostanek verza, ki ne paše v vrstico, v novo vrsto tako, da je še dodatno umaknjen noter. Takih grafično ločenih citatov ne uvajamo z narekovaji; za njihovo identifikacijo zadoščajo odmik od teksta prej in teksta kasneje s prazno vrsto, drobnejši tisk ali ožji razmik med vrsticami citata.

Če citiramo verze linearno, mejo med verzi zaznamuje desna poševnica / in med kiticami dve //: "Čaka te velika sreča, / ti Ljubljana spačena! / Ti kosárna boš sloveča / sátana peklénskega! // Prvi sedež boš hudiča" (Poezije doktorja Franceta Prešerna z dodatkom v Poezijah nepriobčenih pesmi, ur. Anton Slodnjak, Ljubljana: Slovenski knjižni zavod, 1946, 333–34).

V zelo kratkih spisih s posamičnim citatom njegov vir navedemo kar v okroglem oklepaju neposredno za zaključnim narekovajem, pri odstavčno ločenem citatu pa je navedba vira v njegovi zadnji vrstici. Med enotami vira stojijo vejice. Tudi če gre za zelo kratko navedbo vira, jo je treba vzeti kot poved, ki se začne z veliko začetnico in konča s piko.

Napačno je citirati avtorje skupaj z njihovimi nazivi: prof. Kmecl, dr. France Prešeren, akademik Kreft. Nazive izpuščamo.

Vrivanje v citat ali interpolacija

Svoj tekst vrivamo v citat v oglatih [ ] (bolj priporočljivo) ali poševnih / / oklepajih:

"Revolucija je *odrešilno* [podčrtal M. H.] dejanje, ki se zgodi na *socialnem* nivoju."

Njegovo [Cankarjevo] literaturo je sprva imenoval "delirij".

Zgodi se, da iz predloge citiramo samo drugi del stavka, v svojem spisu pa hočemo z njim stavek začeti:

Avtor je prepričan, da je tako razporeditev kategorij najti na fabulativni ravnini.

→

"[R]azporeditev kategorij [...] na fabulativni ravnini" omogoča raziskovalcu hitro oblikovati jasno predstavo.

Citat mora biti sintaktično vključen v besedilo spisa. Če je treba zaradi tega prilagajati citirano besedilo, storimo to v ogletem oklepaju, ki označuje naše posege. Če še to ne gre, oklestimo citat do posameznih sintagem, ki jih je dovoljeno navajati tudi v spremenjenem sklonu (za primer pogledjmo v Levstikovo *Popotovanje iz Litije do Čateža*):

Izvirno besedilo: druga bi morda bila nekoliko zasuknjena po zgledu Župnika Wakefieldskega

Nerodni citat: Ustrezala naj bi povesti, "nekoliko zasuknjen[i] po zgledu Župnika Wakefieldskega".

Boljši citat: Slovenska povest naj bi bila "nekoliko zasuknjena po zgledu Župnika Wakefieldskega".

Citirana le sintagma: Slovensko povest naj bi oblikoval "zglede Župnika Wakefieldskega".

Izpuščanje iz citata ali elipsa

Iz sklenjenega citata izpuščene dele označimo s tremi pikami v oglatih oklepajih ali med desnimi poševnicami. Kot sklenjeni citat smatramo besedilo v okviru enega odstavka. Pri citiranju izjav, ki so razsejane po celi strani ali celo na več zaporednih straneh, namesto tropičja raje prekinimo citat z narekovajem in ga takoj nato spet odprimo z novim narekovajem. Taka tehnična rešitev je znak, da je med tiščočima se citatoma v izvirnem besedilu daljši kos trenutno manj važnega teksta.

Izpuščanje prinese spet težave z ločili.

Izvirno besedilo: Vse se je izgubljalo v brezbrežnost ... V meglo ... Kaj je človeku storiti, kaj pod milim nebom storiti v tej zagati? Saj se nihče, prav nihče ne zavzame za stvar.

Citat: "Vse se je izgubljalo v brezbrežnost [...] kaj pod milim nebom storiti v tej zagati," se sprašuje avtorski pripovedovalec.

Če izpustimo cel verz ali več verzov, mora stati tropičje v svoji vrsti (ker je citirana pesem grafično ločena od konteksta, se oklepajem lahko celo odpovemo), če le del verza (kar nima pravega smisla, saj ne prihranimo nič prostora), stoji tropičje v isti vrsti.

Končnega tropičja znotraj narekovajev postavimo piko zunaj citata, začetno tropičje v oklepajih, ki se zdi potrebno takrat, ko citat začenja poved z malo začetnico, pa odpravimo z veliko začetnico v oglatih oklepajih:

Narobe: "[...] vendar se ni mogel docela osvoboditi nekega neprijetnega čuta [...]"

Prav: "[V]endar se ni mogel docela osvoboditi nekega neprijetnega čuta".

Povzemanje tuje misli ni vedno dobesedno. Takrat povzetega ne stavimo v navednice, dolžni pa smo kljub temu navesti izvirnega avtorja in delo, naj bo to v posebnem stavku, v oklepaju ali v opombi.

Identifikacija vira

Za vsak navedek tuje misli je avtor dolžan povedati, od kod jo je vzel, ne glede na to, ali je navajal dobesedno ali v povzetku. Vir navede **v oklepaju takoj za citatom** v celoti ali v skrajšani obliki. Prvo pride v poštev samo pri kratkih spisih z malo sklicevanja na vire, bolj običajen je drugi način, ki zahteva na koncu spisa seznam navedenk ali referenc, kjer so skrajšani navedki razvezani in bibliografski podatki o viru navedeni v celoti. Tretji načini identifikacije vira je **v opombi pod črto na isti strani**. V humanističnem pisanju je bilo do nedavnega navajanje virov v opombah nekaj običajnega, danes pa ga postopoma nadomešča navajanje virov v oklepaju za citatom v skrajšani obliki, kakor počno to naravoslovne znanosti (scientific style).

Navedenke ali reference

V kratki obliki vsebuje vir v oklepaju tik za citatom samo naslednje podatke:

- avtorjevo ime
- letnico izida
- stran

Manj elegantno je tako citiranje, kadar je istega leta izšlo več del enega avtorja, ki jih je potrebno ločiti z malimi črkami abecede, ali kadar imamo dva avtorja z enakim priimkom. V navadi je več stilov navajanja:

(Zadavec 1976a: 111–21)

(ZADRAVEC 1976b: 18)

(Zadavec, 1980, 100)

(Rajko Korošec 1983)

(Tomo Korošec 1988, 81)

kakor je zapisal Pogačnik (1984: 188–90)

DOLGAN (1979: 55)

Disciplinirajmo se in se odločimo za en sam način – tale:

(Gjurin 1986: 367)

Ponavljanje imena v oklepaju je nepotrebno, torej je zgled *Kakor je trdil tudi Korošec (Korošec 1984: 188–90)* napačen. Tako citiramo strokovno literaturo, vedno pogostje pa tudi leposlovje, npr. *(Prešeren 1836) za Krst pri Savici*.

Skrajšane navedenke na koncu teksta zahtevajo seznam odnosnic, to je razvezanih krajšav. Težava takega citiranja je, da zahteva dva bibliografska seznama: odnosnice (to je vso citirano literaturo) in bibliografijo del, ki niso bila citirana, so pa kljub temu pomembna za spis. Če le moremo, oblikujmo samo en seznam literature.

Marjan DOLGAN 1979: *Pripovedovalec in pripoved*. Maribor: Obzorja.

Velemir GJURIN 1986: K začetkom slovenskega slovaropisja. *SR XXXIV/4*. 365–92.

Rajko KOROŠEC 1983: Na poti k Cankarjevi "Nini". *SR XXXI/1*. 37–50.

Tomo KOROŠEC 1988: Besedilni nastop: K tipologiji začetkov časopisnih besedil. *SR XXXVI/1*. 81–99.

Jože TOPORIŠIČ 1964: *Pripovedna dela F. S. Finžgarja*. Ljubljana: SM (Razprave in eseji).

Franc ZADRAVEC 1976a: *Literarni teoretik in kritik Josip Vidmar*. Maribor: Obzorja.

— — 1976b: *Agonija veljakov v Cankarjevi satirični prozi: V počastitev stoletnice Cankarjevega rojstva*.

Seznam literature

Bibliografija primarnih del, ki so material za tekst (npr. Cankarjeva dramatika), dobi naslov **Viri**, sekundarna dela, iz katerih se je prepisovalo, tj. strokovni spisi (npr. Kermaunerjeve knjige o Cankarjevi dramatici), pa **Literatura**. Večinoma ne bo nič narobe, če med viri in literaturo ne ločujemo.

Seznam literature je urejen v glavnem po **abecedi avtorjev**, le redko **kronološko** ali **po poglavjih**, tj. **sistematično** (slednje je v navadi le v priročnikih). Dela enega avtorja so kronološko urejena. Čeprav gre za abecedni seznam, priimka ni potrebno napisati na prvem mestu. Če že, potem mora biti med priimkom in imenom vejica.

- Kadar pišemo monografsko delo o enem avtorju, pride v poštev njegova bibliografija po poglavjih: Knjige, Prispevki v zbornikih, Prispevki v časopisju, Drugi o avtorju ...
- Če je delo poznano po uredniku, potem je uvrščeno pod njegovim imenom z opombo *ur.*; če ne, pod naslovom.
- Pseudonimne avtorje razvrstimo po abecedi njihovih pravih priimkov (damo jih v oglati oklepaj), le če ni avtor znan pretežno po svojem psevdonimu.
- Anonimna dela, pri katerih sklepamo na individualno avtorstvo, so pod *Anonymus* ali *N. N.* (lat. *nomen nescio, nomen nominandum* 'ki ga je treba imenovati'), sicer kar pod prvo črko naslova.

Citatni stili:

◆ **MLA-jev citatni stil:**

Knjiga:

priimek, ime. naslov dela. kraj objave: založba, letnica

Članek:

priimek, ime. letnica. naslov. naslov kje je bil objavljen članek letnik (letnica): strani

◆ **Za nas "bolj priporočljiv" stil**

Knjiga:

↳ ležeče ker gre za samostojno delo

ime priimek: *naslov: podnaslov*. kraj izdaje: založba, letnica.

Franček Rudolf: *Odpiram mlin, zapiram mlin: Roman*. Ljubljana: Kmečki glas, 1989.

ali

Franček Rudolf. *Odpiram mlin, zapiram mlin: Roman*. Ljubljana: Kmečki glas, 1989.

Potenčna številka nad letnico bralca opozarja, kateri ponatis smo imeli v rokah; za podpičjem navedemo po vrsti še letnice ostalih natisov, če se nam to zdi potrebno, vsako letnico s svojo potenčno številko. Kadar sega bibliografija čez več strani, se nova stran vedno začneja z novo enoto. Vsaka bibliografska enota se konča s piko. Vsaka bibliografska navedba je svoj odstavek; odstavčnost se dosega z razmikom med enotami ali pa so navedbe postavljene v obliki visečih odstavkov.

Inštitucije iz različnih krajev je najbolje kar po vrsti naštet. Kako natančno, ni predpisano, zato si pustimo malo ustvarjalne svobode, npr.: Kranj: Mestna občina; Celovec: Drava; Maribor: Obzorja, 1987. Urednika

zbornika nekateri izpuščamo, če presodimo, da podatek ni potreben. Pri starejših tiskih naj bi bilo navajanje založbe odveč, ker verjetno ne obstaja več in se ne moremo obrniti nanjo za knjigo, vendar je pri leposlovju podatek o tem, kdo je knjigo izdal, važen, zato ga zapisujemo. Samozaložba je označena v oglatem oklepaju, če ta podatek ni razviden iz knjige.

Zbirka:

Če je delo izšlo v zbirki, ga navajamo tako kot sicer, le da na koncu v oklepaju pripišemo ime zbirke in št. dela v zbirki.

Marijan Smolik: *Semeniška knjižnica v Ljubljani*. Ljubljana: Zavod SR Slovenije za spomeniško varstvo; Maribor: Založba Obzorja, 1975 (Kulturni in naravni spomeniki Slovenije: Zbirka vodnikov, 54).

Prevod:

Urednik ali prevajalec dela se omenita za naslovom, deli so ločeni s pikami.

Peter Handke: *Ponovitev [Die Wiederholung]*. Iz nemščine prevedla Silvija Borovnik in Klaus Detlef Olof. Celovec: Wieser, 1988.

Članek v zborniku:

France Bernik: Tipologija vojne tematike v slovenski prozi (1945–1952). *Socialni realizem v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi*. Ljubljana: Oddelek za slovanske jezike in književnosti, 1987 (Obdobja, 7). 307-13.

Poglavje v knjigi je navedeno podobno kot članek v zborniku.

Matjaž Kmecl: Kaj je literatura. Matjaž Kmecl, *Mala literarna teorija*. Ljubljana: Mihelač in Nešovič, 1996⁴. 26–41.

Del knjige:

Boris Paternu, Helfa Glušič-Krisper, Matjaž Kmecl. *Slovenska književnost 1945-65: Lirika in proza*, 1. Ljubljana: Slovenska matica, 1967.

V časnikih imamo opraviti včasih z nadnaslovom, ki ga pri citiranju vključimo na mesto, kjer je sicer podnaslov. Dvopičje, ki ga pri periodiki pred navedbo strani predvideva standard, bomo poenotili v piko, tako kot je drugod. Mesec je vedno izpisan:

Tone Goričan: V deželi ljubezenskih zgodb: O romanu Leopolda Suhodolčana "Trenutki in leta", ki ga je izdala Cankarjeva založba. *Delo* 31. januar 1980. 8.

Z letnikom in številko se zadnji del navedbe lahko glasi tudi takole: *Delo* XXII/31 (31. januar 1980). 8. Če je bil članek objavljen na dveh mestih, navedemo obe. Na prvem mestu je objava, ki smo jo imeli v rokah:

Goran Dolenc: "Svobodno po nemškem poslovenjeno": Popularni prevedeni žanri 19. stoletja. *France Prešeren v prevodih: Zbornik društva slovenskih književnih prevajalcev*, 8–9. Koper: Lipa, 1985. 191–99. [Prva objava v prirejeni obliki pod naslovom "Svobodno poslovenjeno": Prispevek k slovenski prevajalski problematiki s poudarkom na popularnih žanrih 19. stoletja. *Književni listi Dela* 11. november 1982. 13.]

Pri časopisnih objavah odpadeta kraj in založba. Izjemoma navajamo kraj takrat, kadar obstaja možnost zamenjave in nesporazuma: danes imamo ljubljansko *Delo*, poznana pa sta še beograjski časopis *Delo* in tržaško *Delo*. Enako je s številnimi *Mladikami*, *Slovinci* ipd.: *Rocznik sławistyczny (Wrocław) XLVIII/1 (1992)*. 113. Iz naslova kritike ponavadi ni jasno, za katero delo gre, zato smemo podatke navesti kot svoj

komentar v oglatem oklepaju za naslovom – bibliografiji dodajajo tako opombo ločeno od drugih podatkov.

Jože Pogačnik: Knjiga o slovenski prozi [Boris Paternu: *Slovenska proza do moderne*. Koper, 1957]. *JiS* IV/1 (1958/59). 51–55.

Članek v reviji:

Helga Glušič. Književnost v publikacijah Slovenske kulturne akcije (SKA): Ob štiridesetletnici njene ustanovitve. *Meddobje* 29/1-1 (1995). 36–71.

Pisma vodimo pod imenom pisca ali prejemnika, kakor je bolj znano, ali pod obema, če gre za vzajemno korespondenco. Ob močnem uredniškem deležu najdemo pisma pod imenom urednika.

Anton Slodnjak in Janko Kos (ur.): *Pisma Matija Čopa*, 1. Ljubljana: SAZU: Razred za filološke in literarne vede, 1986 (Korespondence pomembnih Slovencev, 6/1).

- ◆ pri navajanju virov več del enega avtorja zapored, njegovega imena ne ponavljamo pri vsaki bibliografski navedbi, ampak namesto imena napravimo nekaj nestičnih pomišljajev.
- ◆ Če gre zgolj za dela enega avtorja, so kronološko urejena, pri obsežnih opusih še prej razdeljena v kategorije: knjižne izdaje (poezija, proza, drama, esejistika itd.), neknjižne izdaje (poezija, proza, drama) itd.
- ◆ Nazivi *prof.*, *dr.* ipd. se pri avtorju izpuščajo.
- ◆ Ime avtorja je izpisano, srednje ime ostane v kratici (*Rado L. Lenček; Aleksander V. Isačenko*).
- ◆ Če je ime v kraticah, potem je tudi tu za vsako piko presledek: *E. T. A. Hoffmann*.
- ◆ Več avtorjev povežemo z veznikom *in*, tudi če je v tujem jeziku to izraženo na naslovnici npr. z *and*
- ◆ Pri več avtorjih je naveden samo prvi z dodatkom *idr.* in drugi (lat. *et al.* = *et alii*).
- ◆ Avtorja in naslov dela prepíšemo z naslovnega lista in ne s platnic, napake v naslovu bomo označili z ležečim *sic* v oglatem oklepaju.
- ◆ Stara dela navajamo z vsemi posebnostmi pisave: velikimi črkami, akcenti in drugimi pravopisnimi posebnostmi.
- ◆ V oglatem oklepaju je treba navesti tudi, če gre za kakšno nenavadno pisavo, npr. za gotico.
- ◆ V srbskem ali ruskem prevodu fonetizirana imena tujih avtorjev vrnemo v originalno obliko.
- ◆ Pri navajanju kraja iz *Wien* postane *Dunaj*, iz *Trieste* *Trst*.
- ◆ Če delo nima letnice ali kraja, stoji na tem mestu v oglatem oklepaju *b. l.* (brez letnice – lat. *s. a.* = *sine anno*) oziroma *b. k.* (brez kraja – lat. *s. l.* = *sine loco*).
- ◆ Več krajev je ločenih med sabo s podpičjem.
- ◆ Podatki, ki jih ni v knjigi, dobili pa smo jih od drugod, so v oglatem oklepaju, negotovi podatki so pospremljeni z vprašajem v oglatem oklepaju.
- ◆ Za naslovom je zaznamovano, če gre za neobjavljeno disertacijo, diplomsko nalogo ipd.
- ◆ Šolsko leto označimo z desno poševnico: *1978/79*.
- ◆ Število strani navajamo pri samostojnih publikacijah le, če gre za osebno bibliografijo, pač pa vedno pri člankih v časopisih ali zbornikih.
- ◆ Z več kot tromestnimi številkami navedene strani in letnice poenostavljamo takole: *145–146* → *145–46*, *1965/1966* → *1965/66*, *1965–1968* → *1965–68*, tako kot bi poenostavili tudi pri govorjenju. Dvomestnih navedb ne poenostavljamo, torej je *45–46* → *45–6* narobe.

Intervjuje, debate, kritike navajamo podobno kot članke. Vse posebnosti si dovolimo s celim stavkom popisati v oglatem oklepaju. Dela v drugih medijih (na cedehki, disketi, videodisku, videokaseti,

avdiokaseti, na televiziji, na radiu, v omrežju, v ustni obliki) navajamo kolikor se le da podobno kot knjige in članke z dodatkom informacije, za kateri medij gre. Kadar je tekst objavljen paralelno v več medijih, je najprej navedena tista objava, na katero se sklicujemo.

Miran Hladnik. Moj študij Slodnjaka. *Literarnovedno srečanje ob stoletnici rojstva prof. dr. Antona Slodnjaka*. Ur. Miran Hladnik in Gregor Kocijan. Ljubljana: Oddelek za slovanske jezike in književnosti, FF, 2000 (<http://www.ijs.si/lit/slodnjak.html>).

Pri popisu laserskih plošč je treba ločevati med zvočnimi cedeji (sinonimi so glasbeni CD, avdiocede ali preprosto CD), ki jim popularno pravimo zgoščenke, in podatkovnimi cedeji, CD-ROM-i ali elektrooptičnimi diski (tako jim pravijo v NUK-u), ki jim ortodoksni uporabniki odrekajo pravico, da bi se imenovali zgoščenke. V NUK-u popišejo knjižno in elektronsko izdajo vsako posebej, mi pa ju smemo združiti. Spletni naslovi so v seznamih literature pogosto opremljeni z dvema datumoma. Prvi je datum nastanka oziroma zadnjega popravka, prepisan iz dokumenta, drugi pa je datum bralčevega dostopa do dokumenta. Nekaj zgledov:

Jani Kovačič: *Tretje uho: Kratka zgodovina Slovencev 1977–1993 v songih*. Ljubljana: M & M, 1994. Tudi na dveh CD-jih pod naslovom *Tretje uho: Kratka zgodovina 1977–1993 v songih*. Ljubljana: RTV Slovenija, 1995.

France Prešeren: *Poezije*. Ur. Brane H. Pavšek. CD-ROM. Priloženo reviji *PC & mediji* III/6 (junij 1997). Besedila\Slovensk\Preseren.doc. Pripravljeno po: France Prešeren: *Poezije. Zbrano delo*, 1. Ur. Janko Kos. Ljubljana: DZS, 1965 (Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev).

Andrijan Lah: *Pregled svetovne in slovenske književnosti*. CD-ROM. Ljubljana: Rokus, 1997. Delo je pred tem izšlo v knjigi: *Pregled književnosti*, 1–5. Ljubljana: Rokus, 1992–96.

Izbrana poezija dr. Franceta Prešerna. Ur. Vladimir Bensa. Zadnji popravek 13. febr. 1997. [Http://www.educa.fmf.uni-lj.si/izodel/ponudba/1996/preseren/default.htm](http://www.educa.fmf.uni-lj.si/izodel/ponudba/1996/preseren/default.htm). Pripravljeno po: France Prešeren: *Poezije in pisma*. Ur. Anton Slodnjak. Ljubljana: MK, 1964.

Novice # 15 (23. julij 1997). Ur. Miran Hladnik. Dokument v omrežju Filozofske fakultete. Oddelek za slovanske jezike in književnosti. Public folders\Slavistika. Tudi kot e-pošta naročnikom in na <http://www.ijs.si/lit/novice.html>.

Marko Juvan: Tom Priestly, Sounds and themes in Milka Hartman: An exercise in analytical method. [Recenzija Priestlyjevega prispevka za SR.] E-pošta Miranu Hladniku 4. avgusta 1997.

David L. Gants: FOIS '98 – Call for Papers. *Humanist Discussion Group*, XI/217 (6. avg. 1997), [2]. [Http://www.iath.virginia.edu/lists_archive/Humanist/v11/0201.html](http://www.iath.virginia.edu/lists_archive/Humanist/v11/0201.html).

Splošnih priročnikov, npr. *Praktičnega spisovnika*, praviloma ne navajamo v seznamih strokovne literature, razen če nismo iz njih česa dobesečno prepisovali.

Bibliografski popis

je za razliko od do sedaj naštetih oblik navajanja naslovov, ki je bilo tako ali drugače pripeto k tekstu, samostojno podjetje. Objavljen je v obliki bibliografskega članka ali knjige, v razsuti obliki obstaja v katalogih. Normirali so ga bibliotekarji, o njem se bomo poučili iz publikacije, ki je najbolj pri roki, iz mesečne bibliografije v NUK-u:

KERMAUNER, Taras

Dramatika slovenske politične emigracije. 5, Prijatelji in izdajavci / Taras Kermauner ; [vsebine dram Alenka Goljevšček]. - Ljubljana : Slovenski gledališki muzej, 2001 ([Novo mesto] : Smrečnik). - (Rekonstrukcija in/ali reinterpretacija slovenske dramatike)

ISBN 961-6218-60-3

821.163.6.09 Lovrenčič J.

821.163.6.09 Bohanec F.

821.163.6.09-2"19"

COBISS-ID 115393280

Krepko je natisnjeno geslo, po katerem je enota uvrščena v abecedno zaporedje, običajno je to avtorjev priimek z imenom, za katerim stoji pika. Enota se začne z naslovom dela. Podnaslov je od njega ločen z nestičnim dvopičjem, vzporedni naslov, npr. pri dvojezičnih izdajah (prim. *Slovene for Travelers = Slovenščina za popotnike*) pa z enčajem. Alternativni naslov (del naslovnega besedila, ki za podnaslovom natančneje pojasnjuje tematiko dela) je dvopičju dodan v oglatem oklepaju. V oglatem oklepaju so vse navedbe, ki jih ni najti na naslovni strani. Z nestičnim podpičjem so ločeni med seboj priredni členi enote, npr. več avtorjev.

Za nestično desno poševnico sledi avtorjevo ime, tokrat v obliki, kot se nahaja na naslovnici, tj. ponavadi z imenom pred priimkom in z dodatki *predelal, prevedel, po tujih virih za slovensko mladost sestavil* ipd. Če je imel avtor sodelavce, so ti skupaj s svojo funkcijo navedeni v oglatem oklepaju za nestičnim podpičjem: *prevajalec Janko Moder, spremno besedo napisal Marko Juvan*, tako še fotograf, izdajatelj, urednik, ilustrator ... Ta del navedbe se konča s piko in pomišljajem.

Tretja enota je izdaja (*2., popravljena izdaja*), v oglatem oklepaju, če ni zaznamovana na naslovnici. Piki in pomišljaju sledi četrta enota: kraj izdaje, nestično dvopičje, založba, vejica in leto izida, v okroglem oklepaju pa kraj natisa, nestično dvopičje in ime tiskarne. Če so ti podatki razberljivi le iz kolofona ali kako drugače, so seveda ponovno v oglatem oklepaju.

Za piko in pomišljajem pridejo podatki o obsegu in dimenziji publikacije, če je ilustrirana, če ima priloge in druge posebnosti. Za zadnjo piko in pomišljajem je v okroglem oklepaju ime zbirke z zaporedno številko knjige v zbirki.

Grafično ločeno je postavljena zadnja enota bibliografske navedbe: pisava, vsebina in oblika, naklada, povzetki, kazala, bibliografije, originalni naslov prevedenega dela, mednarodna serijska številka knjige ISBN, podatki o posebnostih ovojnice, razrešitev avtorjevega psevdonima in podobne zadeve. Kadar je knjiga eden izmed zvezkov večknjižne izdaje, so podatki o njej naštetih v večstopenjskem opisu. Površen sprehod po mesečni bibliografiji pokaže, kako težko je standardno opisati nestandardne knjige. Z naraščajočim številom samozaložb je originalnih naslovnih z neobičajnimi podatki vedno več.

Opombe

Pod črto se znajdejo tiste informacije, ki so za osrednjo linijo razpravnega argumentiranja, za rdečo nit sporočila, sekundarnega pomena. Opombe napravijo naporni znanstveni tekst bolj gladek, prinašajo tudi dokumentacijo: tu so lahko navedeni viri citatov in reference, tj. dela, na katera se sklicujemo. Opombe so postavljene v drobnejšem tisku in z ustrežno manjšim vrstičnim razmikom. Vsaka opomba je svoj odstavek, ki sme biti postavljen tudi z umikom prve vrste. Če je opomba zelo dolga in zahteva členitev, je ne členimo odstavčno, ampak z dolgimi pomišljaji ali podpičji (npr. med posameznimi bibliografskimi navedbami v okviru ene opombe).

Na pombo opozori v besedilu potenčno postavljena številka brez presledka takoj za zadnjim ločilom izjave, ki jo hoče natančneje pojasniti (izjema je pomišljaj). To velja tudi, kadar se nanaša na eno samo besedo, ne pa na cel stavek:

Narobe: xxxxxx¹!" –

Prav: xxxxxx!"¹ –

Pretesno sledeče si opombe manjšajo berljivost, zato poenostavimo:

Narobe: O tem so pisali Bernik,¹ Glušič² in Koruza.³

Narobe: O tem so pisali Bernik, Glušič in Koruza.^{1, 2, 3}

Prav: O tem so pisali Bernik, Glušič in Koruza.¹

Predolgim opombam, ki zasedajo več kot pol strani ali celo zapolnjujejo cele strani, se je dobro izogibati, pa naj dajejo še tako znanstven videz. Prav zelo kratke opombe, ki vsebujejo le navedbo strani ipd., je bolje v oklepaju priključiti besedilu, saj takle seznam opomb res nima pravega smisla:

¹Boris Paternu, *Pogledi na slovensko književnost: Študije in razprave*, 2 (Ljubljana: Partizanska knjiga, 1974), 34.

²Prav tam.

³Navedeno delo, 68.

⁴Gl. op. 1.

⁵Paternu, 115.

Komaj kaj uporabne so stare kratice *op. cit.* (lat. *opere citato* 'navedeno delo' – n. d.) ali *loc. cit.* (l. c. – lat. *loco citato* 'navedeno mesto' – n. m.), saj niso nič krajše od npr. povednejšega *Paternu*, 10. Razvada nekaterih avtorjev je začenjati pombo s *Prim.* (primerjaj) ali *Gl.* (glej); običajno ni pomen opombe brez teh kratic nič drugačen.

Urejevalnik *Vstavljanje, Sprotne opombe, Sprotna opomba*

Najbrž se ni več treba bati, da bi se pri besedilu, ki smo ga oddali v tisk, ob konverziji opombe izgubile, pa vendar za vsak slučaj shranimo opombe še posebej. To storimo tako, da jih v opombnem oknu z ukazom <Ctrl> <a> najprej označimo, jih s <Ctrl> <c> spravimo v pomnilnik, odpremo nov dokument in jih tam odložimo s <Ctrl> <v>, ter s <Ctrl> <s> zapišemo na disk.

Bibliografski podatek v opombi je lahko popoln, kadar pa ga v celoti navaja seznam literature na koncu članka, je lahko tudi skrajšan.

¹Franček Rudolf, *Odpiram mlin, zapiram mlin: Roman* (Ljubljana: Kmečki glas, 1989), 122.

Stvarno in imensko kazalo

Indeks ali **register** je abecedni seznam izbranih besed ali skupin besed z navedbo strani v knjigi, na katerih se beseda (skupina besed) nahaja.

Kazalo osebnih imen, navedenih v delu, je urejeno po abecedi priimkov. Zapredje je določeno po slovenski abecedi in pravopisu. Tuji črki *x* y prideta na konec abecede, *q* je za *p*, *w* je za *v*, *ć* ima isto vrednost kot *č*, črke z akcenti upoštevamo, kot da akcentov ne bi imele. *Šömen* obravnavamo kot *Šomen* in ne kot *Šoemen*. *De*, *von* in *van* pri imenih ne odločajo o vrstnem redu, *Mc* ali *Mac*, pisana brez presledka z drugim delom imena, pa. Dvodelna imena, ki se začenjajo s *S.* ali *St.* (lat. *sanctus* 'sveti'), uvrščamo po tem začetku.

Najtežje je narediti izbor besed za stvarno kazalo. Vanj ne pridejo izrazi, s katerimi je naslovljeno celo delo, kakšno poglavje ali podpoglavje. Delo z naslovom *Kmečka povest* v registru ne bo imelo gesla *kmečka povest* in knjiga z naslovom *Trivialna literatura* bo imela le gesla *kič*, *poljudna literatura*, *popularna literatura* ... Indeks ne vključuje besed kazala, seznama literature in tujejezičnega povzetka. Register ni mehanični del knjige, ampak naj bi bil narejen smiselno. Ko smo še delali register peš, je bil za to potreben kup kataložnih listkov, na katere smo zapisovali besede, ki so se nam zde pomembne ali so bile strokovni termini. Zapisovali smo jih pod osnovnico, poljudno literaturo npr. kot *literatura*, *poljudna*, in jih zlagali po abecedi. Stvarno kazalo naj danes napravi urejevalnik; izrazje zanj je treba seveda prej peš označiti. Zaradi varčevanja s prostorom naj bo indeks natisnjen v dveh stolpcih.

podlistek (feljton) 44, 65, 68, 69, 91, 92

pornografija 10, 20, 38, 65

potopis 53, 83

povest 41–70, 45–47, 80 sl.

-, alpska 86

-, kmečka 66, 87

-, poljudna 77, 79

-, satirična 100

Krajšanje

Odločajmo se za slovensko varianto: za *itd.* in ne za *etc.*, *idr.* nam. *et al.*, *tj.* namesto *i. e.* (lat. *id est*). *Str.*, *op.*, *pogl.* so dovoljeni le v opombah in bibliografiji, ne pa v tekočem besedilu.

Kratice naj bodo splošno znane ali razložene. Na slovenistiki se upravičeno pričakuje, da so znane *JiS*, *SR*, *SSJLK*, *SKJ*, *ZSS*, *ZD*. Razlagati ni treba okrajšav *lit.*, *zgod.*, *lat.*, *frc.*, *angl.*, *nem.*, *rus.*, *srh.*, pač pa razliko med *sla.* (slovansko) in *sln.* (slovensko). Za druge, posebno tujejezične (*Bd.*, *Hrsg.*, *Ed.* itd.) dodajmo svojemu delu seznam kratic.

Sodobne kratice (akronimi) običajno nimajo pik, izgovarjajo pa se kot beseda, če črkovna kombinacija to podpira, ali se črkujejo. *PC* in *IBM* izgovarjamo po slovensko *pece* in *ibeem*, lahko tudi s polglasniki, nikakor pa ne *pisi* in *ajbiem*.

Okrajšava ne sme začeti stavka: *Npr. smo se odločili ...* Za piko je vedno presledek. Kratice se ne smejo deliti. Kadar gre za okrajšane enote, morajo stati skupaj s količino, na katero se nanašajo, zato mora npr. izraz *376 str.* stati v eni vrsti.

Od gradiva do natisa

Pomagala

Bibliografije

so sezname naslovov knjižnih in neknjižnih del, napravljeni po različnih kriterijih. Najpogostejša je avtorska bibliografija, ki je je za polovico vseh bibliografij.

Urejene so **kronološko**, včasih tudi po **zvrsti** in **pomembnosti** objave (najprej knjige, potem razprave, sledijo drobni članki; posebej literarna dela in posebej razprave). Včasih zraven seznama del kakega velikega pisatelja, včasih pa čisto samostojno dobimo seznam razprav, člankov ali knjig o tem pisatelju (npr. o Prešernu, Cankarju).

- ◆ **Avtorske ali osebne bibliografije**
- ◆ **Pokrajinske bibliografije**
- ◆ **Knjižnične knjigarniške in založniške bibliografije**
- ◆ **Bibliografije prispevkov v časopisju**
- ◆ **Slovenistična in slavistična bibliografija** Slovenistično bibliografijo od 1977 dalje je enkrat letno objavljala *JIS* – njen avtor je bil Marko Kranjec s sodelavci.
- ◆ **Zvrstne in vrstne bibliografije**
- ◆ **Nacionalna bibliografija** *Slovenska bibliografija* (Ljubljana, 1945-) vodi slovensko slovstvo in slovensko literarno vedo pod dvema samostojnima poglavjema. Po vojni je bila vključena v *Bibliografijo Jugoslavije*, ki jo je izdajal Jugoslovanski bibliografski institut (Beograd, 1950–1991). Od 1987 jo je dopolnjeval register imen in naslovov. Slovensko književnost najdemo v okviru slovanskih književnosti, tu pa najprej literarno vedo (zgodovina literature po stoletjih, kritika avtorjev, pesmi, dram, romanov, povesti), potem pa še literarno produkcijo (pesmi, drame, scenariji, libreti, romani, pravljice, eseji, mladinska književnost, ljudska književnost, književnost Slovencev po svetu). Sistematično in redno za vsako leto je izhajala slovenska bibliografija v *LMS (Letopis Matice Slovenske)* in v *ZMS (Zbornik Matice Slovenske)* 1869–1907. To je bilo izhodišče za delo Franceta Simoniča *Slovenska bibliografija (1. del: Knjige 1550–1900*, Ljubljana: SM, 1903–05), ki je skupaj z vrsto dodatkov zbrala vse slovenske knjige do preloma stoletja. Nadaljevanje periodičnega podjetja je Šlebingerjeva *Slovenska bibliografija za leta 1907–1912* (Ljubljana: SM, 1913), zatem pa pride zloglasna bibliografska črna luknja do 1945. Praznino se je neuspešno trudilo premostiti nekaj bibliografskih poskusov, tako Janko Šlebinger s seznamom knjig za 1929/30 v časopisu *Slovenski tisk* 1930 pa seveda že omenjena *Slovenska knjiga*. Podatke o začetkih naše nacionalne bibliografije si bomo poiskali pri Štefki Bulovec (*Bibliografija slovenskih bibliografij*)
- ◆ **Prevodna bibliografija**

Urejanje, lektoriranje in korigiranje

Urejanje

Program za pisanje besedila se imenuje urejevalnik (*text processor*).

Urejevalniki:

- **Word**
- **Eva (Primož Jakopin)**
- **LATEX**
- ...

Programi za zajem besedil, to je za njihovo digitalizacijo, in programi za analizo besedil:

- **Recognita**
- **TACT (*text analysis computing tools*)**
- **Micro-OCP**
- **WordCruncher**
- **Textpack iz Mannheima**
- **TUSTEP**
- ...

Lektoriranje

Lektor prečrta dele besedila, ki so odveč, in nad vrstico (ne pa na rob!) napiše popravek. V vrstico ni dovoljeno vrivati več kot pet besed in ne več kot petkrat na strani.

Korigiranje

je popravljanje v tiskarni že postavljenega besedila.

Korektura se za razliko od lekture ne dela med vrstice ali nad njimi, ampak na rob. Znamenje, s katerim posežemo v vrstico, ob robu ponovimo, zraven pa zapišemo popravek. Eno najpogostejših korekturnih znamenj je *deleatur* , ki označuje izbris. Korekturna znamenja so po svetu standardizirana. Če pri prelomu strani grozi, da bo zadnja beseda odstavka prišla že na novo stran (angl. *widow*, slovensko žargonsko pa po nem. *Hurenkind pankrt*), bo urejevalnik stisnil besedilo tako, da do te "estetske napake" ne pride. Kadar so bili večji deli besedila pri stavljenju izpuščeni, so rekli temu **pogreb**.

ohcet - med seboj pomešani znaki različnih naborov pisav

riba - znak, črka neustreznega nabora pisave v stavku

Tipografija

Osnovni element tipografije je črka oziroma črkovni znak (sem sodijo tudi ločila in razmiki med besedami). Črkovni znaki se nahajajo v skupinah, t. i. naborih (fontih, črkovnih slogih, vrstah pisav) in jih štejemo v tisoče. Standardni nabor obsega od 70 do nekaj sto znakov. Nabori po standardu win 1250 jih imajo nekaj čez 200 (velike in male črke, številke, ločila, posebni znaki ...). Font je lahko modificiran na veliko načinov. Med spodaj naštetimi je vrsta tipografskih rešitev, ki zadevajo samo besedilo na zaslonu in jih na papir ni mogoče prenesti. Modifikacija ali rez fonta se doseže z

1. nagibanjem znaka, rezultat je kurziv (–45 do +45 stopinj) – kurzivna varianta fonta (poševni tisk, italik) je največkrat posebej narejena; če stroj le sam nagne osnovno varianto, je to elektronski kurziv (po koncu kurziva je vedno treba narediti dva presledka, ker se sicer besedilo preveč nasloni na nadaljevanje);
2. s širjenjem ali oženjem znaka (0,5- do 5-krat; *extended in condensed*);
3. z debelitvijo znaka (*bold*);
4. z animacijo znaka na zaslonu (npr. z utripanjem, spreminjanjem velikosti, jakosti ali fonta) – črke zbledijo ali zrastejo ali se drugače spremenijo, ko se jih dotaknemo s kazalcem;
5. s podčrtavanjem, senčenjem, obrobljanjem (*outline*), uokvirjanjem, prostorninjenjem, vrezovanjem, izbočenostjo, barvanjem, vzorčenjem, raztezanjem in pačenjem znaka ter s kombinacijami vsega naštetega.

Z dodatnimi postopki dobi besedilo na strani enkratno podobo:

6. z nastavitvijo razmika med črkami (spacijev) in med besedami,
7. z nastavitvijo razmika med vrsticami,
8. z rotacijo znaka,
9. s premikanjem znakov, besed ali celega besedila po zaslonu v vseh smereh,
10. z rastrom (črno besedilo na belem ali narobe – negativ, barvno besedilo ali na barvnem ozadju ...),
11. s prilagoditvijo podlagi (npr. kot da bi pisali na pivnik) in s simulacijo pisnih in tiskarskih tehnik (npr. vodni tisk).

V grobem fonte delimo na dve družini:

- tistim s serifi (nastavki, lasnicami) pravimo, da sodijo v egipčanski slog (*times*)
- tistim brez njih pa, da sodijo v linearni slog (*helvetika*)

Zgodovinskorazvojno se pisave delijo v drugačne skupine. Vse evropske pisave imajo izvir v grški pisavi, ki se je razvila iz feničanske. Na vzhodu sta pod vplivom grških pisav nastali glagolska in cirilska pisava, na zahodu pa so z razvojem rimskih pisav *capitalis* (verzalka – 1. stol.), unciale (zaokrožene in nagnjene, eno unčo visoke verzalka – 4. stol.), polunciale (5. stol.) in minuskule (male črke – 8. stol.) nastale gotske (germanske – 13. stol.) in humanistične (romanske – 12. stol.) pisave. Razne oblike gotskih pisav so znane pod imeni *fraktura*, *rotunda*, *old english* ipd., med humanističnimi pa srednjeveška, renesančna, baročna in klasicistična antikva (18. stol.), groteskne in egipčanske pisave (19. stol.). Vsaka od pisav ima še svoje pokrajinske variante (beneška, francoska ...). Podobno je razvejano tudi drevo pisanih pisav.

A A

Serifni A   Brezserifni A

Velikost črke se meri z dvema vrstama tipografskih enot – pikami (1 pika je 0,376 mm) ali didih (1 did je 0,367 mm), po novem pa, od 1977 dalje, v milimetrih. Po širini se imenujejo

pica (12 pik),
elite (10 pik),
stisnjene (8 pik) in
razširjene (14 pik).

Tiskarska imena za višino črk postopoma izginjajo iz rabe, ločimo jih samo še po številu pik:

medija (14 pik = 5,25 mm)
cicero (12 pik = 4,5 mm)
garmond ali korpus (10 = 3,76 mm)
borgis (9 = 3,37 mm)
petit (8 = 3 mm)
kolonel (7 = 2,65 mm)
nonparej (6 = 2,25 mm)
perl (5 = 1,87 mm)
diamant ali polovični petit (4 pike = 1,5 mm) itd.

Višina črk se je podajala skupaj z velikostjo vrstičnega razmika. Za znanstvene spise je v veljavi velikost 9/11 (borgis na garmond), za citate 8/10 (petit na garmond), po pravilu, da je presledek za eno desetino večji od višine vrste, ki se meri od najvišje dosežene točke zgoraj do najnižje spodaj.

Knjiga

Če bi knjiga hotela imeti klasično popoln videz, bi morala biti tehnično takale: na platnicah in na hrbtu naslov dela in avtor, na ovitku platnic enako, z dodano recenzijo, reklamo ali povzetkom na zavihku ali na zadnji strani ovitka. Pri trdo vezanih knjigah sta znotraj platnic prvi dve strani (t. i. predlist ali žargonsko predpapir, ki sodi še k vezavi in ne v prvo tiskarsko polo) praviloma prazni. Naslednji list že sodi v prvo tiskarsko polo in se upošteva pri paginaciji. Na njem je znak založbe ali ime zbirke. Na njegovi hrbtni strani ali na hrbtni strani naslovnice je bil pri knjigah katoliških založb odtisnjen imprimatur (npr. *Z dovoljenjem prečastitega krškega knezoškofijstva*); tu sta se podpisala tudi tiskar in lastnik pravice do natisa – ti podatki so se pri novih knjigah preselili na hrbtno stran naslovnice. Sledeča naslovna stran je že tretja, ki se sicer šteje, ni pa paginirana; vsebuje avtorja, polni naslov (s podnaslovom), založbo in kraj, večkrat tudi leto izida. Hrbtna stran tega lista je stran z lastnikom avtorskih pravic (*copyright*, oz. s prepovedjo kopiranja) in s **kolofonom** (impresumom, zapis o uredniških podatkih v tiskanih izdajah), kjer so vsi pomembni podatki o knjigi. Ti so bili nekdanj natisnjeni izključno na predzadnji strani knjige, med drugim tudi originalni naslov dela, če je bilo le-to prevedeno. V zadnjih letih se pojavlja na hrbtni strani naslovnice v okviru ali brez njega **kataložni zapis o publikaciji (CIP cataloguing in publication data)**, ki ga izdela univerzitetna knjižnica. Sestavljajo ga vrstilec **UDK (univerzalna decimalna klasifikacija)**, značnica, pod katero najdemo knjigo (običajno avtorjev priimek z imenom), bibliografski opis (naslov,

podnaslov, avtor in sodelavci, kraj, založba, leto, zbirka in drugi pomembni podatki), **mednarodna standardna številka knjige (ISBN *international standard book number*)**, razvid dodatnih vpisov (običajno priimek soavtorja, prevajalca, urednika ipd.) ter identifikacijska številka zapisa v COBIB.

ISBN je desetmestna številka in nekakšna osebna izkaznica knjige. Prva skupina cifer ISBN-ja označuje nacionalno, geografsko ali jezikovno enoto, druga pomeni založbo, tretja je enkratna številka naslova v okviru založbe; četrta je enomestna kontrolna številka. Številke podeli založnikom Slovenska agencija za ISBN, ki deluje v okviru NUK-a. V obliki črtne kode je ta številka natisnjena na zadnji strani platnic.

Po vrsti gre potem takole: posvetilni list, urednikov predgovor, avtorjev predgovor, kazalo, naslov prvega dela (če je knjiga zelo obsežna in ima več delov) in začetek teksta. Vsaka od naštetih enot se začne na načelu na desni, lihi strani. Če leva (soda) stran tedaj ostane prazna, ji tiskarji rečejo **vákat** (lat. *vacat* 'prazno'). Na koncu v dodatku so seznam slik, seznam tabel in seznam kratic; slednji neredko že prej tik pred tekstom.

Običajno teče paginacija od začetka do konca v arabskih številkah, le kadar je knjigi dodatno pristavljen obsežnejši predgovor, je ta paginiran posebej z rimskimi številkami. Čeprav se štejejo, prazne strani in strani z naslovom nimajo označene paginacije. Naslovna stran ni paginirana in ima centrirano besedilo, tako da naslovne enote tvorijo narobe obrnjeni trikotnik, razporejene pa so po celi dolžini tako, da ne ranijo bralčevega estetskega občutka.

Posvetilo je ne le znak pozornosti do osebe, ki ji je delo posvečeno, ampak tudi znak avtorjevega prepričanja, da je opravil veliko in naporno delo. H kratkim izdelkom torej posvetila ne; čustveni plati je ustrezno tudi s citatom ali motom. Podobno vlogo ima pri obsežnejših delih predgovor. V njem avtor razloži pobude za nastanek knjige, njeno genezo in njen cilj ter se končno zahvali vsem, ki so mu pri delu odločilno pomagali.

UNIVERZA V LJUBLJANI

FILOZOFSKA FAKULTETA

◆ Oddelek za slovenistiko

IVAN PRIJATELJ	1875-1937	doktoriral iz slovenskega preporoda, pisal monografije o slovenskih pisateljih (Kersnik, Murn), slovenska in slovanska knj. po romantiki, slovenska kulturnopolitičina in slovstvena zgodovina
FRANCE KIDRIČ	1880-1950	dokt. iz glagolskih cerkvenih knjig, slovan. in sloven. lit. starejših obdobij (pred romantiko), <i>Zgodovina slovenskega slovstva od začetkov do Zoisove smrti</i> , nedokončana monografija o Prešernu
ANTON OCVIRK	1907-1980	dokt. iz Levstika, kritik, <i>Teorija primerjalne literarne zgodovine</i>
ANTON SLODNJAK	1899-1983	kritik, prešernoslovec (med drugim), disertacija iz Davorina Trstenjaka, <i>Pregled slovenskega slovstva, Neiztrohnjeno srce</i>
MARJA BORŠNIK	1906-1982	dokt. iz Aškerc, objavljala o Celestinu, Gradniku, Prežihu in zlasti Tavčarju, <i>Aškerc, življenje in delo; Tavčar: Lepslovni ustvarjalec, Študije in fragmenti</i> (zbrane razprave)
MIRKO RUPEL	1901-1963	disertacija o protestantski književnosti, <i>Slovenski protestantski pisci, Primož Trubar</i>
BORIS PATERNU	1926	disertacija <i>Etstetske osnove Levstikove literarne kritike</i> , prešernoslovec (19. stoletje), sodobna poezija
FRANC ZADRAVEC	1925	disertacija <i>Miško Kranjec</i> , moderna slovenska literatura in po njej
BORIS MERHAR	1907-1989	verzolog
FRANCE BERNIK	1927	(asistent), Cankar, Jenko, <i>Slovenska vojna proza</i>
ŠTEFAN BARBARIČ	1920-1988	(asistent), Jurčič, Slodnjak, Prijatelj, Murko
MATJAŽ KMECL	1934	knj. 19. st., doktoriral iz novele, pripovedna proza, Levstik (med drugimi), dramatik, avtor teksta v knjigi <i>Zakladi Slovenije</i>
HELGA GLUŠIČ	1934	sloven. sodobna proza - sodobni roman, C. Kosmač, F. Bevk, interes ta izseljenkso literaturo
JOŽE KORUZA	1935-1988	starejša slo. knj. in slo. dramatika, doktoriral s <i>Pisanicami</i>
TONE PRETNAR	1945-1992	slavist, metrika (verzologija), urednik, uvedel izraz <i>grafomanija</i> - priložnostna verzifikacija, doktoriral iz poljske in sl. romantike
MIRAN HLADNIK	1954	pripovedna proza 1. polovice 20.st., 19. st., sodobna knjiž., žanrsko določljiva proza, <i>Trivialna literatura</i>

MARKO JUVAN	1960	prešernoslovec, parodija, medbesedilnost, lit. teorija
BOŽA KRAKAR VOGEL	1950	literarna didaktika
IRENA NOVAK POPOV	1952	lit. v času 2.sv.vojne, sodobna poezija
IGOR GRDINA	1965	dramatika in poezija 1. pol. 20.st., starejša književnost
ALEKSANDER BJELČEVIČ	1962	verzolog, st. književnost
PETER SVETINA	1970	verzolog, mladinska književnost, poezija
ALENKA ŽBOGAR	1971	didaktika književnosti, kratka prip. proza
MATEJA PEZDIRC BARTOL	1972	sl. sodobna dramatika, recepcija sl. knj.
ALOJZIJA ZUPAN SOSIČ	1964	sodobna sl. proza, erotika sl. literature
URŠKA PERENIČ		empirična literarna veda, sistemska teorija, knj. 19. in 20. st.

♦ **Oddelek za primerjalno književnost in literarno teorijo**

ANTON OCVRK*		
JANKO KOS	1931	avtor številnih učbenikov za književnost, Prešeren, Cankar, Čop, Vodnik
DUŠAN PIRJEVEC	1921-1977	Cankar, Murn
EVALD KOREN	1930	slo. naturazlizem
LADO KRALJ	1938	dramatika, Grum
JANEZ VREČKO	1946	slovenska zgodovinska avantgarda - Kosovel
BORIS A. NOVAK	1953	primerjalna verzologija, simbolizem
TOMO VIRK	1960	metodologija
VID SNOJ	1965	vpliv Svetega pisma na slovensko književnost
TONE SMOLEJ	1972	imagologija, francosko-slovenski literarni stiki

♦ **Oddelek za klasično filologijo**

KAJETAN GANTAR	1930	vplivi in sledi antike v slovenski književnosti
PRIMOŽ SIMONITI	1936	latinska književnost na slovenskem

PEDAGOŠKA FAKULTETA LJ

GREGOR KOČIJAN	1933	slovenska kratka pripovedna proza, Kersnik
MARJANA KOBE	1938	slo. mladinska književnost
MILENA MILEVA BLAŽIČ	1956	mladinska književnost, kreativno pisanje
IGOR SAKSIDA	1965	mladinska književnost, dramatika (znotraj ml. knj.)

AKADEMIJA ZA GLEDALIŠČE, RADIO, FILM IN TELEVIZIJO

ANDREJ INKRET	1943	kritika (dnevna, časopisna), urednik zbranih klasikov, dramatika, Kockeb
DENIS PONIŽ	1948	dramatika (komedija), esej, literarna kritika
KATJA MIHURKO PONIŽ	1972	ženska problematika, Zofka Kveder

UNIVERZA V MARIBORU

FILOZOFSKA FAKULTETA

◆ Oddelek za slovanske jezike in književnosti

JOŽE POGAČNIK	1933-2002	slovensko pismenstvo
MIRAN ŠTUHEC	1952	naratolog, pripovedna proza, fokalizacija
IGOR KRAMBERGER	1955	edicija
SILVIJA BOROVIK	1960	ženska tematika/problematika, dramatika, pripovedna proza, <i>Pišejo ženske drugače?</i>
JOŽICA ČEH	1965	metaforika
BLANKA BOŠNJAK		kratka sodobna proza
URŠKA PERENIČ*		
DRAGICA HARAMIJA	1966	slo. ml. knj.

PEDAGOŠKA FAKULTETA

JOŽE LIPNIK	1935	didaktika
METKA KORDIGEL		mlad. knjiž., ZF

ZRC SAZU

INŠTITUT ZA SLOVENSKO LITERATURO IN LITERARNE VEDE

MARKO JUVAN*		
DARKO DOLINAR	1942	pozitivizem v lit. t. , interpretativne metode, hermenevtika
MARJAN DOLGAN	1950	pripovedoslovje/naratologija, Pregelj, ekspresionizem, vojna proza
MATIJA OGRIN	1967	starejša sl. besedila, liter. vrednotenje, elektronske kritične izdaje
MARIJAN DOVIČ	1974	sistemska literarna teorija, <i>Slovenski pisatelj: razvoj literarnega proizvajalca v slovenskem literarnem sistemu</i>

GLASBENONARODOPISNI INŠTITUT

MARKO TERSEGLAV	1947	ljudska poezija, ljudsko erotično pesništvo <i>Klinček lesnikov</i>
MARJETKA GOLEŽ KAUČIČ	1959	pravljica

INŠTITUT ZA SLOVENSKO NARODOPISJE

MIRKO MATIČETOV	1919	<i>Ljudske pesmice</i>
MARIJA STANONIK	1947	sl. folkloristika - ustno slovstvo, zbirka <i>Glasovi</i>

INŠTITUT ZA IZSELJENSTVO IN MIGRACIJE

JANJA ŽITNIK SERAFIN	1956	sl. izseljenska književnost
----------------------	------	-----------------------------

INŠTITUT ZA KULTURNO ZGODOVINO

IGOR GRDINA*		
--------------	--	--

SAZU

FRANCE BERNIK*		
KAJETAN GANTAR*		
ANDREJ INKRET*		
MATJAŽ KMECL*		
JANKO KOS*		
PRIMOŽ SIMONITI*		
MILKO MATIČETOV*		
FRANC ZADRAVEC*		
BORIS PATERNU*		
DUŠAN MORAVEC	1920	cankaroslovec, dramatika
JANEZ STANONIK	1922	sl. misionarji (Smolnikar)
JOŽE TOPORIŠIČ	1926	disertacija o Finžgarju
JOŽE KRAŠOVEC	1944	biblicist
HENRY R. COOPER, Jr.	1946	prešernoslovec
GERHARD GIESEMANN		
REINHARD LAUER		Jenko
JURAJ MARTINOVICH	1936	Prešeren, Kette
ERICH PRUNČ	1941	dialektalni atlas (Koroška), prevodoslovje

OSTALI

AVGUST ŽIGON	1877-1941	prešernoslovec
IVAN GRAFENAUER	1880-1964	starejša sl. književnost, narodopisje
JOSIP PUNTAR	1884-1937	prešernoslovec
FRANCE KOBLAR	1889-1975	dramatika, urednik, avtorji katoliškega porekla (F. Bevk, I. Pregelj, F. Detela..)
JOŽA MAHNIČ	1918-2008	urednik (Sl. matica), Župančič
FRANCE PIBERNIK	1928	intervjuji s pisatelji in pesniki, knjige o zamolčani/ pozabljeni literaturi (zaradi nazorske pripadnosti)
TARAS KERMAUNER	1930-2008	veliko knjig o različnih literarnih vedah, slovenska dramatika <i>Rekonstrukcija in reinterpretacija slovenske dramatike</i>
ANDRIJAN LAH	1934	1. slovenska zgodovina trivialne literature <i>Mali pregled lahke književnosti</i> , digitaliziran <i>Pregled svetovne in slovenske književnosti</i>
PETER SCHERBER	1939	slovenska elegija, slovenska knj.
DRAGO BAJT	1948	znanstvena fantastika
ISTVÁN LUKÁCS	1958	prvi predstavnik madžarske slovenistike
JULIJA SOZINA	1973	ruska slovenistka, slovenska književnost
NADEŽDA STARIKOVA	1962	ruska slovenistka, slovenska književnost
ERWIN KÖSTLER		cankaroslovec, prevajalec
ANDREAS LEBEN		

SLOVENSKE LITERARNE NAGRADE

VILENICA	avtorju iz Srednje Evrope za vrhunske dosežke na področju literarnega ustvarjanja in esejistike
JENKOVA NAGRADA	za najboljšo pesniško zbirko zadnjih dveh let
STRITARJEVA NAGRADA	za literarno kritiko
ŽUPANČIČEVA LISTINA	za prevajalstvo
DESETNICA	za otroško in mladinsko književnost
PREŠERNOVA NAGRADA	najvišje priznanje na področju slovenske umetnosti
KRESNIK	za najboljši roman preteklega leta
NAGRADA ZA PRVENEK	za najboljšo prvo izdano leposlovno delo posameznega avtorja
VERONIKINA NAGRADA	za najboljšo pesniško zbirko
VEČERNICA	za najboljšo izvirno leposlovno mladinsko delo (izšlo v preteklem letu)
ROŽANČEVA NAGRADA	za najboljšo esejistično zbirko
GRUMOVA NAGRADA	za najboljšo slovensko dramsko besedilo
FABULA	za najboljšo zbirko kratke proze, ki je bila izdana v zadnjih dveh letih
MOJA NAJLJUBŠA KNJIGA	mladi bralci izbirajo svojo najljubšo slovensko knjigo domačega avtorja in najljubšo v slovenščino prevedeno knjigo
LEVSTIKOVA NAGRADA	za dosežke na področju otroške in mladinske književnosti (MK)
NAJLEPŠA SLOVENSKA KNJIGA	za izjemno raven oblikovanja Slovenske knjige

SOVRETOVA NAGRADA	za vrhunske književne prevode
PRETNARJEVA NAGRADA	zaslužnim razširjevalcem slovenske književnosti in jezika po svetu

Literarne novitete 2009

Sergej Verč. *Mož, ki je bral Disneyjeve stripe*. Ljubljana: Modrijan, 2009.

Stanka Hrastelj. *Gospod, nekaj imamo za vas*. Ljubljana: Študentska založba, 2009.

Miha Remec. *Otožne rože*. Ljubljana : Amalietti & Amalietti, 2009.

Literarne nagrade 2009

Jenkova nagrada Aleš Debeljak za zbirko *Tihotapci*

Veronikina nagrada Jože Snoj za pesniško zbirko *Kažipoti Brezpotij*

nagrada Vilenica Claudio Magris

Slovarček

absolvent (lat. *absolvere* 'dokončati') Študent, ki je končal študij, ni pa še opravil izpitov. Absolventski staž pripada petemu, pri počasnih tudi šestemu letu študija.

akademik (gr. *Akademia* 'ime atenskega gaja, v katerem je učil Platon') Član najvišje znanstvene ustanove kakega naroda. Izvir ima v društvu znanstvenikov in umetnikov; pri nas je bilo tako društvo (*Academia operosorum* 'akademija delavnih') ustanovljeno v Ljubljani leta 1693. Akademija ima svojo člansko hierarhijo in razrede. Člani so izredni, redni in častni; akademiki, ki se ukvarjajo z literaturo, sodijo v drugi razred (filološke in literarne vede). Akademiki so lahko redno zaposleni na drugih inštitucijah, npr. na univerzi. Po tradiciji se določene fakultete univerze imenujejo akademije (pedagoška, likovna, glasbena, akademija za gledališče, radio, film in TV). Akademik je tudi sinonim za študenta – akademski pomeni isto kot univerzitetni. Akademski četrt je petnajst minut zamude pred začetkom predavanja.

asistent (lat. *assistere* 'pomagati') Pomočnik profesorju. Za razliko od šolskega sluga, ki je itak že izumrl, asistent pomaga profesorju na intelektualen način. Oblika njegovega dela so vaje, saj predavati uradno ne sme, razen če mu dekan ne podeli te pravice (*venia legendi*), in sodelovanje pri profesorjevem seminarju. Asistenti imajo navadno naziv magistra. Ko asistent postane doktor, lahko zaprosi za višji naziv. Njegova tedenska urna obveznost je pri nas 10 ur, kar asistentu pušča komaj dovolj časa za druge strokovne dolžnosti. Asistenti se volijo v isti ali višji naziv in na asistentsko delovno mesto vsaka tri leta. Pri tretji reelekciji se morajo izkazati z doktoratom, sicer je ogroženo njihovo delovno mesto. Tako traja asistentska doba približno deset let. S študenti so asistenti v intimnejšem kontaktu kot profesor, neredko se s študenti tikajo, sicer pa se od njih pričakuje in spodobi, da ubogajo profesorja. Daleč so že časi, ko je vsak profesor imel enega asistenta. Asistente vedno bolj nadomeščajo asistenti stažisti z manjšo pedagoško obveznostjo, vendar zaposleni samo za določen čas.

bakalavreat (novolatinsko *baccalaureatus*) Najnižja akademska stopnja, znano v Angliji in Ameriki; študent, nosilec te časti, se imenuje bakalaver.

bohemistika (novolatinsko *Bohemia* 'Češka') Veda o češki književnosti, jeziku in kulturi. Zastopana tudi na ljubljanski slavistiki.

bruc Študent prvega letnika pred iniciacijo (brucovanjem).

dekan (lat. *decanus* 'desetnik v vojski') Predstojnik fakultete, pod seboj ima predstojnike oddelkov, njegova pisarna se imenuje dekanat.

demonstrator (lat. *demonstrare* 'kazati') Študent, ki pomaga profesorju pri vajah. Nekdaj so to menda počeli zastoj iz časti in za čast, zdaj je demonstratorjeva mesečna delovna obveznost 20 ur in je plačana. Pretipkavati mora vprašanja za izpite, deliti in popravljati teste in se pač lotiti vsega, kar se zdi profesorju koristno za predmet in oddelek. Za demonstratorje se prijavljajo stremeljivi študentje. Demonstrator mora znati dobro tipkati.

diploma Grkom je bila diploma na pol preganjen list, danes spričevalo o opravljenem visokoškolskem izpitu in sprejeti ter ubranjeni diplomski nalogi. Diplomirani slovenist dobi pri nas naziv profesorja, če je opravil tudi pedagoške izpite, sicer ne. Študent humanistike, ki študira običajno dva predmeta, dobi v devetem, desetem semestru ali kasneje (kakor je pač priden in temeljit) eno diplomo, na kateri sta zapisani obe področji, npr. *prof. slovenščine in primerjalne književnosti z literarno teorijo*. Čez leto, dve ali več pedagoške prakse diplomskemu sledi še strokovni izpit, ki pa ne prinese višje izobrazbe, ampak pomeni nekaj več plače.

disertacija (lat. *disserere* 'razpravljati') Znanstvena razprava, s katero se avtor poteguje za naziv doktorja (tudi inavguralna disertacija). Prijavi jo kandidat z magisterijem ali pa magisterij preskoči. Disertacijo je treba zagovarjati in ubraniti, šele potem lahko pride do slovesne promocije. Pisanje disertacije traja štiri leta od začetka študija na tretji stopnji.

docent (lat. *docere* 'učiti') Univerzitetni učitelj z doktoratom. To je naziv in položaj med asistentom in profesorjem. Habilitacija za docenta omogoči nosilcu naziva predavati, "docirati". Ker se predavati šele uči, so njegova predavanja večkrat nerodna, od tod verjetno slabšalni pomen besede docirati 'avtoritativno, dolgočasno ali vsiljivo razlagati'. Pogoji za docenturo je opravljen doktorat. Reeleksija je za docente vsakih pet let. Včasih smo poznali status privatnega docenta, tj. docenta brez rednega učiteljskega mesta na univerzi.

doktor (lat. *doctor* 'učitelj') Akademični naziv, ki ga kandidat (doktorand) dobi, ko uspešno ubrani svojo disertacijo.

elekcija (lat. *eligere* 'izvoliti') Izvolitev v univerzitetni naslov. Do doktorata so elekcije vsaka tri leta, po doktoratu vsakih pet let. Vsaka elekcija je priložnost za višji akademski naziv.

emerit (lat. *emeritus* 'doslužen', 'zaslužen') Upokojeni univerzitetni profesor.

fakulteta (lat. *facultas* 'možnost') Organizacijska enota na univerzi. Slovenistika sodi na filozofsko fakulteto.

filologija (gr. *filologia* 'ljubezen do besede') Danes je filologija zbirno ime za vede o nacionalnih jezikih in literaturah. V širšem smislu in izvorno je pomenila vedo, ki preučuje duhovno kulturo nekega naroda; taka je bila klasična filologija (preučevanje grške in latinske kulture s pomočjo jezikoslovja, literarne vede, zgodovine, folkloristike, umetnostne zgodovine, filozofije itd.). V ožjem smislu je pomenila jezikoslovje. Medtem ko je jezikoslovju jezik osnovni cilj raziskovanja, je filologiji jezik le sredstvo za spoznavanje kulture; specifične filološke metode tekstologija, stilistika in poetika pokrivajo področja na meji med jezikom in literaturo.

frekvenca (lat. *frequenta* 'pogostnost') Vpis (podpis profesorja) v indeksu, ki študentu priznava udeležbo v njegovem seminarju v enem semestru. Večinoma le še formalnost.

habilitacija (lat. *habilitas* 'sposobnost', 'primernost') Pridobitev kakega od akademskih nazivov. Pedagoški nazivi so asistent, lektor, docent, izredni profesor, redni profesor. V tujini se pod habilitacijo razume pridobitev učiteljskega naziva po opravljenem doktoratu. Za to je potrebno predložiti delo, po obsegu in teži primerljivo z disertacijo, pri nas pa po tradiciji beograjske univerze, ki habilitacije ni poznala, v glavnem le znanstveno tezo, s katero kandidat v preizkusnem predavanju dokaže svojo predavateljsko sposobnost.

hodegetika (gr. *hodegein* 'kazati pot') V 19. stoletju veda, ki se je ukvarjala z metodiko akademskega študija. V tem smislu bi smeli preoblikovati podnaslov te knjige v *Hodegetika za študente slovenske književnosti*.

humanistika (lat. *humanitas* 'človeška narava') Veda, ki se ukvarja s človekom in njegovo kulturo in ima jedro v filologiji in zgodovini. Znotraj humanistike obstaja opozicija med družbenimi in duhovnimi vedami, ki jo danes želi preseči termin kulturne znanosti oz. kulturologija. V pragmatični angleški tradiciji pomeni *humanities* panoge, ki se ukvarjajo s kulturo z namenom vzgojiti kulturni okus; mogoče bi humanistiko zato lahko prevajali tudi z izrazom vzgojne vede.

indeks (lat. *index* 'seznam', *indicare* 'pokazati') Knjižica, s katero študent izkazuje svoj študentski status, vanjo vpisuje predavanja, profesor pa inskripcijo, frekvenco ter opravljene izpite.

inskrpcija (lat. *inscribere* 'vpisati') Profesorjev podpis v indeksu, s katerim sprejme študenta k svojim predavanjem. Danes nepotrebna formalnost.

inštitut (lat. *instituere* 'namestiti') Znanstvena ustanova, po svetu deloma sinonimna seminarjem ali oddelkom fakultete; pri nas je v zadnjih letih dejavnost inštitutov razumeti zgolj kot raziskovalno dejavnost v nasprotju z oddelki fakultet, kjer je raziskovanje združeno s poučevanjem.

katedra (gr. *kathedra*) Stolica ali profesorsko mesto na univerzi. Izvirno je vsakemu rednemu profesorju pripada svoja katedra, danes pa je pomen besede izgubil svojo zvezo z osebo in pomeni bolj sklop med seboj povezanih predmetov, ki jih poučuje lahko več profesorjev ali pa profesorja celo ni in katedra nanj še "čaka". Na ljubljanski slavistiki se je začelo s katedro za novejšo (Ivan Prijatelj) in katedro za starejšo

slovensko književnost (France Kidrič). Danes sta poleg teh še katedra za literarno teorijo in metodologijo in katedra za književno didaktiko.

klavzura (lat. *clausura* 'zapor') Pisni izpit pod nadzorstvom.

kolokvij (lat. *colloquium* 'pogovor') Izvirno ustni izpit na univerzi v obliki pogovora, danes preizkus znanja nižjega ranga, vstopnica za pravi izpit. Skregano z etimologijo največkrat v obliki pisnega testa.

lektorat (lat. *lector* 'bralec') Praktični pouk jezika na univerzi pod vodstvom lektorja (praktičnega učitelja jezika). Lektorji niso nujno doktorji, čeprav se tudi to zgodi. V Ljubljani je lektorat slovenščine za tujce in so lektorati vrste tujih jezikov. Na nadaljevalni stopnji lektorji predavajo tudi o tujejezičnih literaturah. Učna obveznost lektorja je 9 tedenskih ur.

magister (lat. *magister* 'mojster') Akademski naslov (*magister artium*, angl. *M. A.*), ki ga pridobi diplomirani humanist, ko opravi magistrske izpite na tretji stopnji študija in uspešno ubrani magistrsko tezo. To naj bi se zgodilo po dveh letih tretjestopenjskega študija. Magisterij je ključ za asistenturo. Za razliko od zahodnih univerz, kjer je magisterij prvo večje samostojno znanstveno delo, je za našega magistra po diplomski nalogi to že drugo tako podjetje. Stremljivi doktorski aspirant lahko na svoji akademski poti magisterij tudi preskoči.

ordinarij (lat. *ordinarius* 'reden') Redni univerzitetni profesor, šef katedre, najvišji učiteljski naziv.

polonistika (novolatinsko *polonicus* 'poljski') Veda o poljskem jeziku, literaturi in kulturi. Zastopana tudi na ljubljanski slavistiki.

predstojnik Izvoljeni šef oddelka.

prodekan, prorektor Namestnik dekana, namestnik rektorja.

profesor (lat. *professor* 'javni učitelj') Največkrat gre za diplomirane humaniste, ki so se kvalificirali za poučevanje na srednji šoli. Da bi se ločili od univerzitetnih učiteljev, ki za ta naziv študirajo vsaj dodatnih deset let, se je uveljavilo pri srednješolskih učiteljih pisanje *prof.* za imenom in priimkom, univerzitetnemu *prof.* pred imenom pa se dodaja še doktorski naziv: *prof. dr. Helga Glušič*. Po stažu se ločita izredni in redni profesor. Za naziv izrednega profesorja lahko po petih letih poučevanja zaprosi dotedanji docent z dovolj ugledno bibliografijo. Čez nadaljnih pet let, kolikor traja eno elekcijsko obdobje, sme izredni profesor, če je bil dovolj priden, zaprositi za naziv rednega profesorja. Upokojeni profesor, ki se je v času službe še posebej izkazal, dobi naziv zaslužnega profesorja

promocija (lat. *promovere* 'povišati') Slovesna podelitev doktorskega naslova po uspešno ubranjeni disertaciji.

reelekcija Ponovna izvolitev v akademski naziv.

rektor (lat. *rector* 'ravnatelj' iz *regere* 'upravljati') Predstojnik univerze, pod seboj ima dekane fakultet, njegov sedež je rektorat.

seminar (lat. *seminarium* 'sadilnica' iz *semen* 'seme') Izvirno univerzitetni inštitut, kjer študentje, ki se pripravljajo na samostojno znanstveno delo, opravljajo praktične vaje; tudi študijski tečaj ali krožek. V tradiciji ljubljanske slavistike je bil seminar sinonim oddelku ali inštitutu ali pedagoško-znanstveni enoti za slovanske jezike in književnosti. V ožjem smislu je seminar tisti del ur v tretjem in četrtem letniku, v katerih se prebirajo in premlevajo diplomske naloge. V prvem in drugem letniku bi se taki obliki dela moralo reči proseminar.

semester (lat. *semestris* 'šestmesečen') Polletje na univerzi. Na humanistiki traja študij osem semestrov. Danes študij ni več semestrski, ampak je po letnikih. V novi letnik se študent vpiše, če za vpis izpolnjuje pogoje, tj. če je opravil vse predvidene izpite.

simpozij (gr. *symposion* 'pitje') Že zelo oddaljeno od originalnega pomena – znanstveno srečanje z referati, diskusijo in včasih celo s kakšno ekskurzijo ali kosilom kot nekakšnim nadomestilom za to, kar je simpozij pomenil Grkom.

stažist (novolatinsko *stagium* 'bivanje') Stažist raziskovalec je pripravnik na fakulteti, pozicija za stremeljive pravkar diplomirane študente, ki pod mecenstvom republiškega ministrstva za znanost in šolstvo vpišejo tretjo stopnjo in so dolžni v štirih letih priprave do doktorata. Ena izmed poti k univerzitetni karieri. Ministrstvo na podoben način financira stažiste asistente, od katerih zahteva tudi nekaj pedagoških obveznosti.

strežnik (angl. *server*) Računalnik v omrežju, na katerem so spravljene in javno dostopni dokumenti.

študent (lat. *studere* 'prizadevati si', 'učiti se') Slušatelj na univerzi, nekdam tudi na srednji šoli.

titula (lat. *titulus* 'naslov') Častni naslov in naziv za univerzitetni položaj: asistent, docent, profesor. Naziv je običajno povezan s službenim položajem (asistenturo, docenturo, profesuro/katedro), ni pa nujno, ker sta postopka izvolitve v naziv in sprejema na delovno mesto ločena.

tretja stopnja, tudi podiplomski študij – študij po osmih semestrih diplomskega izobraževanja, ki naj pripelje do magisterija oziroma do doktorata.

učitelj Univerzitetni učitelji so višji predavatelj (učitelj brez doktorata), docent (učitelj z doktoratom), izredni profesor in redni profesor (učitelj s stolic). Učna obveznost učitelja je šest tedenskih ur.

univerza (lat. *universitas* 'skupnost') Vseučilišče ali visoka šola, ob akademiji že druga najvišja znanstvena ustanova. Sestavljena je iz fakultet. Za vpis na univerzo sta potrebni večinoma dokončana srednja šola in matura. Študij traja štiri ali pet let, ob koncu podeli univerza uspešnim študentom diplome, s katerimi se lahko postavijo v vrsto na zavodu za zaposlovanje. Visoke strokovne šole, kjer študij tudi traja štiri leta, vendar imajo nižji prag za vpis, niso del univerze.

vademekum (lat. *vade mecum* 'pojdi z menoj') Priročnik s praktičnimi informacijami.

zeleni car Funkcija predsednika starih študentov na brucovanju, ki ima nalogo maltretirati brucad.

znanost Sistem znanj o pojavih in zakonitostih v naravi in družbi.

Slovarček krajšav

@ iz lat. *ad 'pri'* (znak, ki v elektronskih naslovih ločuje imetnika od lokacije; jeziki imajo zanj bogastvo žargonskih poimenovanj)

A. D. lat. *anno Domini*, glej *po Kr.* ali *n. š.*

AHCI angl. *Arts & Humanities Citation Index*

AIK abecedni imenski katalog

angl. angleško

anon. anonimno

ASCII angl. *American standard code for information interchange* (format preprostih besedilnih datotek)

ASK *Album slovenskih književnikov*

B. A. lat. *baca laurea* 'lovorova jagoda' (bakalavreat)

b. c. c. angl. *blind carbon copy* (polje v e-pošti za naslovnike, ki naj dobijo kopijo pisma tako, da drugi tega ne bodo vedeli)

B. C. angl. *before Christ*, glej *pr. Kr.* ali *pr. n. š.*

b. i. brez imena

b. k. brez kraja

b. l. brez letnice

b. t. brez tiskarja

b. z. brez založbe

Bd. nem. *Band*, glej *zv.*

bibl. biblično

bibliogr. bibliografija

bit angl. *binary digit* (najmanjša enota informacije v dvojiškem sistemu, tj. 0 ali 1; 8 bitov da en zlog ali bajt)

br. broširano

c. c. angl. *carbon copy* (polje v e-pošti za naslovnike, ki naj dobijo kopijo pisma)

c. t. lat. *cum tempore* (s 15-minutno zamudo; oznaka akademske četrti pri začetku predavanj)

CD angl. *compact disk*, zgoščenska

cf. *confer*, glej *prim.*

chap angl. *chapter*, glej *pogl.*

CIP angl. *cataloguing in publication data* (kataložni zapis o publikaciji, okvirček s podatki o knjigi na strani s kolofonom)

comp. ali **cp.** lat. *comparatus*, glej *prim.*

CZ Cankarjeva založba; *Cankarjev zbornik*

ČJKZ *Časopis za slovenski jezik, književnost in zgodovino*

ČZN *Časopis za zgodovino in narodopisje*

deleatur iz lat. *delere* (izbrisati), v tipografiji znak pomeni 'naj se črta'

dict. nlat. *dictionarium* (slovar)

dipl. diploma, diplomiral

DiS ali **DS** *Dom in svet*

diss. lat. *dissertatio* (doktorat)
doc angl. *document* (Wordov format besedilnih datotek)
doc. docent
DP Domači prijatelj
dr. doktor
dr. h. c. lat. *doctor honoris causa* (častni doktor)
dr. phil. lat. *doctor philosophiae* (doktor filozofije)
dr. sc. lat. *doctor scientiae* (doktor znanosti)
DTP angl. *desk top publishing* (namizno uredništvo)
DVD angl. *digital versatile disc* ali *digital video disc*, zgoščanka z večjo kapaciteto kot CD
DZS Državna založba Slovenije
E *Edinost*
e. g. lat. *exempli gratia*, glej *npr.*
Ed. lat. *editio* (izdaja)
ed. lat. *edidit* (izdal), angl. *editor*, glej *ur.*; ednina
em. lat. *emendavit* (popravitl)
eg. lat. *exempli gratia*, glej *npr.*
ES *Enciklopedija Slovenije*
et al. lat. *et alii*, glej *idr.*
etc. lat. *et cetera*, glej *itd.*
f. lat. *in folio* (na listu)
f. v. lat. *in folio verso* (na hrbtni strani)
fac. lat. *fac simile* (napravi podobno, posnetek)
FAQ angl. *frequently asked question*, glej *PZV*
FF Filozofska fakulteta
ff. nem. *folgende*, glej *sl.*
fig. lat. *figura* (slika); lat. *figurativus* (prenesen, slikovit)
filol. filologija
filoz. filozofija, filozofsko
fol. lat. *in folio* (na listu)
frc. francosko
ftp angl. *file transfer protocol* (protokol za prenos datotek v omrežju)
gif angl. *graphics interchange format* (format slikovnih datotek)
GL gledališki list
gl. glej
habil. habilitiran
Hg. ali **Hrsg.** nem. *Herausgeber* (izdajatelj), glej *ur.*
hg ali **hrsg** nem. *herausgegeben* (izdano)
html angl. *hypertext markup language* (končnica nadbesedilnih datotek)
http angl. *hypertext transfer protocol* (protokol za prenos nadbesedilnih datotek v internetu)
i. e. lat. *id est*, glej *tj.*
i. q. lat. *idem quod* (isto kot)

ib. ali **ibid.** lat. *ibidem* (prav tam) – kadar navajamo iz iste revije ali zbornika

ID izbrano delo

id. lat. *idem* (isti)

idr. in drugi

ill. lat. *illustravit* (ilustriral)

impr. lat. *imprimatur* (dovoljen natis)

irc angl. *internet relay chat* (protokol za klepet na internetu)

IS izbrani spisi

ISBN angl. *international standard book numbering* (mednarodno oštevilčenje knjige)

ISO angl. *International Standardization Organization* (Mednarodna organizacija za standardizacijo)

ISSN angl. *international standard serial numbering* (mednarodno oštevilčenje časopisa)

itd. in tako dalje

item lat. prav tako

J *Jutro*

JiS *Jezik in slovstvo*

jpg angl. *Joint Photographic Expert Group* (format komprimiranih slikovnih datotek)

kart. kartonirano

KMD *Koledar Mohorjeve družbe*

l. r. lastnoročno

lat. latinsko

LED *Lirika, epika, dramatika*

lit. literatura, literarno

LMS *Letopis Matice slovenske*

loc. cit. lat. *loco citato*, glej *n. m.*

LZ *Ljubljanski zvon*

M *Mladika*

M. A. lat. *magister artium liberalium*, glej *mag.*

m. p. lat. *manu propria*, glej *l. r.*

mag. magister

MD Mohorjeva družba

MGL Mestno gledališče ljubljansko

MK Mladinska knjiga

mn. množina

MP *Modra ptica*

MS Matica slovenska

ms. *manuscript*, glej *rkp.*

N *Novice*

N. B. ali **NB** lat. *nota bene* (pazi, pomni)

n. d. navedeno delo; angl. *no date*, glej *b. l.*

n. m. navedeno mesto – kadar citiramo isto stran v delu

N. N. lat. *nomen nescio* (ne vem imena), *nomen nominandum* (ime, ki ga je treba imenovati)

n. p. angl. *no place*, glej *b. k.*

n. š. našega štetja
nam. namesto
nem. nemško
nlat. novolatinsko
no. lat. *numero*, glej št.
No. lat. *numero*, glej št.
npr. na primer
NUK Narodna in univerzitetna knjižnica
OHK Osrednja humanistična knjižnica na FF
OCR angl. *optical character recognition* (optično prepoznavanje črk)
op. opomba
op. cit. lat. *opere citato*, glej *n. d.*
oz. oziroma
p. lat. *pagina*, angl. *page*, glej *str.*
P. S. ali **PS** lat. *postscriptum* (pripis)
PC angl. *personal computer* (osebni računalnik)
pcx format in končnica slikovnih datotek
PD Planinsko društvo; Prešernova družba
pdf angl. *portable document format* (končnica datotek za prenos med različnimi računalniki)
Ph. D. lat. *philosophiae doctor* (doktor filozofije)
pl. lat. *pluralis*, glej *mn.*; platno
po Kr. po Kristusu
pogl. poglavje
ppl. polplatno
pr. n. š. pred našim štetjem
pr. Kr. pred Kristusom
prim. primerjaj
prof. profesor
psevd. gr. *pseudes* 'lažen', *onyma* 'ime' (psevdonim, izmišljeno ime)
publ. publikacija; publicistično
pus. polusnje
PV *Planinski vestnik*
PZV pogosto zastavljena vprašanja
RAM angl. *random access memory* (začasni pomnilnik)
red. lat. *redactus* (popravljen)
resp. lat. *respective* (glede na)
rkp. rokopis
ROM angl. *read only memory* (pomnilnik, v katerega ni mogoče pisati)
rtf angl. *rich text format* (končnica za format izmenljivih zapleteno oblikovanih besedilnih datotek)
rus. rusko
S *Slovenec*
S. nem. *Seite*, glej *str.*

s. stran
s. a. lat. *sine anno*, glej *b. l.*
s. l. lat. *sine loco*, glej *b. k.*
s. l. a. n. lat. *sine loco, anno, vel nomine* (brez kraja, letnice ali imena)
s. n. lat. *sine nomine*, glej *b. i.*
s. v. lat. *sub voce* (pod geslom)
SAZU Slovenska akademija znanosti in umetnosti
SBL *Slovenski biografski leksikon*
Sd *Sodobnost*
SDS Slavistično društvo Slovenije
SG *Slovenski glasnik*
sg. lat. *singularis*, glej *ed.*
SGML angl. *standard generalized markup language* (standardni posplošeni jezik za označevanje)
sh. srbohrvaško
sic lat. prav tako
sig. ali **sign.** lat. *signatura*
sing. lat. *singularis*, glej *ed.*
SK Slovanska knjižnica
Ska *Slovenka*
SKJ *Slovenski knjižni jezik*
sl. sledeče
sla. slovansko
sln. slovensko
SM Slovenska matica
SN *Slovenski narod*
Sn *Slovan*
SNG Slovensko narodno gledališče
SNL *Sveučilišna naklada Liber*
SP *Slovenski pravopis*
SR *Slavistična revija* (domača krajšava)
SRL *Slavistična revija* (mednarodna krajšava)
sr. vek srednji vek
srh. srbohrvaško
SSCI angl. *Social Sciences Citation Index*
SSJLK Seminar slovenskega jezika, literature in kulture
SSKJ *Slovar slovenskega knjižnega jezika*
str. stran
SV Slovenske večernice
ŠKUC Študentski kulturni center
ŠOU Študentska organizacija Univerze v Ljubljani
št. številka
t. i. tako imenovani

TEI angl. *Text Encoding Initiative* (konzorcij za označevanje besedil)
tipk. tipkopis
tj. to je
txt angl. *text* (končnica preprostih tekstovnih datotek)
us. usnje
ur. urednik, uredil
URL angl. *uniform resource location* (standard za lokacijo objektov v internetu)
v. vrsta; lat. *verso* (na hrbtni strani lista)
vez. vezano
vol. lat. *volumen*, glej zv.
vs. lat. *versus* (nasproti)
www angl. *world wide web* (svetovni splet)
Z *Zvon*
zal. založba
ZD *Zbrano delo*
zgod. zgodovinsko
ZIFF Znanstveni inštitut Filozofske fakultete
zip popularni format in končnica komprimiranih (arhivskih) datotek
ZMS *Zbornik Matice slovenske*
zn. znak
ZRC SAZU Znanstvenoraziskovalni center SAZU
ZS zbrani spisi
ZSS *Zgodovina slovenskega slovstva*
Zft nem. *Zeitschrift* (časopis)
ZTT Založništvo tržaškega tiska
zv. zvezek
XML angl. *extensible markup language*, standard za označevanje besedil v internetu, izpopolnitev SGML

VIR:

Miran Hladnik. *Praktični spisovnik ali Šola strokovnega ubesedovanja: vademekum za študente slovenske književnosti, zlasti za predmet Uvod v študij slovenske književnosti*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovanske jezike in književnosti, 2002.

